

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Філологічний факультет
Кафедра української мови**

Галина Шкурко

ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

Навчально-методичний посібник для студентів 1 курсу філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніми програмами «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література»

Ужгород 2023

УДК 811.161.2'35(076)
Ш 67

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 8 від 15 червня 2023 року.

Укладач – **Шкурко Г.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рецензенти:

Баньої В.Ф., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Галас А.М., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Відповідальна за випуск – **Венжинович Н.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Орфографічний практикум: навчально-методичний посібник для студентів 1 курсу філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніми програмами «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література». / Уклад. Г.В. Шкурко. Ужгород, 2023. 81 с.

Навчально-методичний посібник призначений для проведення практичних занять з орфографічного практикуму для студентів 1 курсу філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніми програмами «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література». Мета видання – допомогти студентам здобути навички практичного застосування теоретичних знань.

ЗМІСТ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ»	5
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	11
Практичне заняття № 1. Графіка, орфографія і пунктуація – основні підсистеми українського правопису	15
Практичне заняття № 2. Становлення орфографії української мови	17
Практичне заняття № 3. Правила вживання апострофа. Пунктуаційне оформлення речення	20
Практичне заняття № 4. Правила вживання м'якого знака. Тире між підметом і присудком	22
Практичне заняття № 5. Орфограми, пов'язані з чергуванням голосних звуків	24
Практичне заняття № 6. Орфограми, пов'язані з чергуванням приголосних звуків.....	26
Практичне заняття № 7. Спрощення у групах приголосних. Тире між різними членами речення на місці пропущеного члена речення.....	28
Практичне заняття № 8. Подвоєння букв як наслідку їх збігу та внаслідок подовження приголосних. Розділові знаки при однорідних членах речення	30
Практичне заняття № 9. Орфограми, пов'язані з правописом префіксів. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Відокремлені означення та прикладки	34
Практичне заняття № 10. Правопис суфіксів. Розділові знаки при відокремлених обставинах	37
Практичне заняття № 11. Загальні правила правопису складних слів. Розділові знаки при відокремлених додатках	39
Практичне заняття № 12. Правила вживання великої літери	42
Практичне заняття № 13. Правила переносу. Розділові знаки при уточнювальних, пояснювальних і приєднувальних членах речення.....	45
Практичне заняття № 14. Правопис слів іншомовного походження.....	46

Практичне заняття № 15. Правила правопису слов'янських та неслов'янських прізвищ та імен, українських географічних назв та географічних назв інших країн	48
Практичне заняття № 16. Правопис відмінкових закінчень іменників	50
Практичне заняття № 17. Правопис відмінкових закінчень прикметників. Розділові знаки у реченнях з як, мов, наче та ін.	53
Практичне заняття № 18. Правопис відмінкових закінчень числівників. Розділові знаки при вставних словах, сполученнях слів і реченнях.....	55
Практичне заняття № 19. Правопис відмінкових форм займенників. Розділові знаки при звертаннях, вигуках, стверджувальних і заперечних частках	58
Практичне заняття № 20. Орфограми, пов'язані з відмінюванням власних назв	60
Практичне заняття № 21. Орфограми, пов'язані з правописом географічних власних назв	62
Практичне заняття № 22. Правопис закінчень дієслів. Розділові знаки у складносурядному реченні	64
Практичне заняття № 23. Правопис прислівників. Розділові знаки у складнопідрядному реченні	70
Практичне заняття № 24. Правопис службових частин мови – прийменників і сполучників. Розділові знаки у безсполучниковому реченні	73
Практичне заняття № 25. Правопис часток. Складні синтаксичні конструкції та їх пунктуаційне оформлення.....	77
Практичне заняття № 26. Правопис вигуків. Пунктуаційні способи відтворення чужого мовлення	80

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ»

Мета навчальної дисципліни «**Орфографічний практикум**» – засвоїти орфографічні та пунктуаційні норми сучасної української літературної мови, закріпити практичні орфографічні й пунктуаційні навички здобувачів вищої освіти з метою їхнього професійного вдосконалення.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглибити знання про правописну систему української мови;
- подати теоретичні відомості про історію українського правопису, з'ясувати основні проблеми його становлення і функціонування;
- поглибити і розширити знання про мовні норми, принципи української орфографії та пунктуації;
- формувати у майбутніх фахівців уміння та навички досконалого володіння орфографічними й пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови.

Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Вступ. Правописна система української мови

Тема 1. Графіка, орфографія і пунктуація – основні підсистеми українського правопису.

Орфографія як система загальноприйнятих правил написання. Орфографічна норма. Орфограма. Види орфограм. Принципи орфографії української мови (фонетичний, морфологічний, історичний (традиційний), смисловий (диференційний)). Орфографічне правило. Орфографічна помилка. Принципи написання іншомовних слів. Орфографічний аналіз. Орфографічний розбір на уроках української мови. Графічна система сучасної української літературної мови, співвідношення між літерами і фонемами української літературної мови. Пунктуація. Пунктуаційна норма. Типи розділових знаків. Пунктограма. Принципи української пунктуації. Пунктуаційний аналіз речення. Пунктуаційний розбір на уроках української мови.

Тема 2. Становлення орфографії української мови.

Формування орфографії української мови. Давньоукраїнський етап. Староукраїнський етап. Новоукраїнський етап. Розвиток орфографії української мови в ХХ ст. Правописні проблеми кінця ХХ-початку ХХІ ст. Правопис 2019 року: основні зміни, їхнє застосування на уроках української мови. Структура чинного правопису. Сучасні орфографічні словники та їхнє використання на заняттях з української мови у закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Модуль 2. Правопис основи слова. Розділові знаки у простому, простому ускладненому реченні

Тема 3. Правила вживання апострофа. Пунктуаційне оформлення речення.

Апостроф – надрядковий графічний знак. Особливості вивчення апострофа в початкових та старших класах ЗЗСО. Різновиди речень за метою висловлювання і за інтонацією. Розділові знаки в кінці речення: крапка, знак питання, знак оклику, три крапки.

Тема 4. Правила вживання м'якого знака. Тире між підметом і присудком.

М'які приголосні звуки, позначення м'якості на письмі. Особливості вивчення м'якого знака в початкових та старших класах ЗЗСО. Буквосполучення *йо, во*. Літери *г* і *г*. Двоскладне речення. Тире між підметом і присудком.

Тема 5. Орфограми, пов'язані з чергуванням голосних звуків.

Правопис букв, що позначають ненаголошені і наголошені звуки *[e]*, *[u]*, *[o]*. Правопис *i*, *u* на початку слова та в коренях українських слів. Позначення на письмі чергування голосних *[o]*, *[e]* з *[i]*, *[e]* з *[o]* після шиплячих та *[й]*. Чергування голосних звуків у шкільній лінгводидактиці.

Тема 6. Орфограми, пов'язані з чергуванням приголосних звуків.

Уподібнення дзвінких і глухих, шиплячих і свистячих приголосних і позначення його на письмі. Зміни груп приголосних *-цьк-*, *-ськ-*, *-зьк-*, *-ск-*, *-шк-*, *-зк-*, *-ст-*. Зміни приголосних перед *-ськ(ий)*, *-ств(о)* та їхнє позначення на письмі. Зміни приголосних перед *-ш(ий)* при творенні вищого ступеня порівняння прикметників (прислівників). Сполуки літер *-чн-*, *-ин-*. Букви *г*, *г*. Позиції вживання прийменників і префіксів *у* та *в*. Позиції вживання сполучників і часток *і, й* та *і, й* на початку слів. Чергування приголосних звуків у шкільній лінгводидактиці.

Тема 7. Спрощення у групах приголосних. Тире між різними членами речення на місці пропущеного члена речення.

Фонетична природа спрощення. Спрощення у вимові і на письмі. Позначення на письмі спрощення у групах приголосних. Спрощення в групах приголосних у шкільній лінгводидактиці. Випадки вживання тире між різними членами речення: 1) коли тире вжите для вираження несподіваності; 2) коли треба інтонаційно виділити окремі слова або групи слів; 3) коли тире вжито між іменниками, що стоять в одній формі та виражають одне поняття; 4) між словами, що означають часові, просторові, кількісні межі.

Тема 8. Подвоєння букв як наслідку їх збігу та внаслідок подовження приголосних. Розділові знаки при однорідних членах речення.

Подвоєння букв внаслідок їх збігу. Подвоєння букв як наслідок подовження приголосних. Вивчення подвоєння букв на уроках української мови. Поняття про однорідні члени речення. Двокрапка і тире при однорідних членах речення з узагальнювальними словами. Кома й тире при однорідних членах речення, не з'єднаних сполучниками. Кома при узгоджених означеннях. Кома між прикладками. Кома при однорідних членах речення зі сполучниками. Тире між однорідними присудками.

Тема 9. Орфограми, пов'язані з правописом префіксів. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Відокремлені означення та прикладки.

Орфограма – префікс *з-* (*із-, зі-, с-*). Орфограма – префікси *без-, роз-, воз-, через-*. Орфограма – префікси *пре-, при-, прі-*. Орфограма – префікси *пере-, пред-, перед-*. Кома й тире при відокремлених означеннях. Кома й тире при відокремлених прикладках.

Тема 10. Правопис суфіксів. Розділові знаки при відокремлених обставинах.

Орфограми, пов'язані з правописом іменникових суфіксів. Орфограми, пов'язані з правописом прикметникових та дієприкметникових суфіксів. Орфограми у суфіксах дієслів. Кома при обставинах, виражених дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами. Кома при відокремлених обставинах, виражених сполученням іменників з прийменниками.

Тема 11. Загальні правила правопису складних слів. Розділові знаки при відокремлених додатках.

Сполучні звуки *[o], [e]*. Складні слова без сполучного звуку. Правопис складних іменників і прикметників. Правопис прикладки. Складні числівники та займенники. Особливості правопису складних прислівників. Правопис складних прийменників, сполучників, часток. Складні слова у шкільній програмі з української мови. Розділові знаки при відокремлених додатках.

Тема 12. Правила вживання великої літери.

Велика літера в уособлених назвах (у власних назвах людей, у назвах дійових осіб художніх і фольклорних творів, у назвах міфологічних істот і божеств). Велика літера в адміністративно-територіальних, політичних назвах (назвах держав, автономних адміністративно-територіальних центрів, у назвах державних, партійних, громадських, профспілкових та інших установ та організацій; назви посад, звань, учених ступенів). Уживання великої літери у географічних і топографічних власних назвах. Уживання великої літери у назвах творів художніх, музичних, назвах пам'яток архітектури, замків тощо. Назви історичних подій, епох, назви конгресів, назви наукових праць, газет, журналів, історичних пам'яток. Велика літера у складноскорочених назвах. Велика літера у шкільній програмі з української мови.

Тема 13. Правила переносу. Розділові знаки при уточнювальних, пояснювальних і приєднувальних членах речення.

Орфографічні правила переносу. Технічні правила переносу. Кома й тире при уточнювальних, пояснювальних і приєднувальних членах речення. Особливості вивчення пунктуації простого ускладненого речення на заняттях з української мови в ЗЗСО та фахової передвищої освіти.

Модуль 3. Правопис слів іншомовного походження

Тема 14. Правопис слів іншомовного походження.

М'який знак у словах іншомовного походження. Апостроф у словах іншомовного походження. Неподвосні й подвосні букви на позначення приголосних у словах іншомовного походження. Букви *и, і, ї* та *е, є* у словах іншомовного походження. Слова іншомовного походження у шкільній лінгводидактиці.

Тема 15. Правила правопису слов'янських та неслов'янських прізвищ та імен, українських географічних назв та географічних назв інших країн.

Правопис прізвищ та імен слов'янського та неслов'янського походження. Правопис прізвищ і географічних назв слов'янського походження з прикметниковими суфіксами та закінченнями. Правопис географічних назв іншомовного походження.

Модуль 4. Правопис відмінюваних слів. Розділові знаки у простому ускладненому реченні

Тема 16. Правопис відмінкових закінчень іменників.

Іменник. Поділ іменників на відміни та групи. Літери *о, е, є* в закінченнях орудного відмінка однини і множини іменників першої відміни. Літери *а, я* та *у, ю* в родовому відмінку однини іменників другої відміни. Літери *о, е, є* в закінченнях давального і орудного відмінків іменників другої відміни. Правописні особливості закінчень орудного відмінка однини іменників третьої відміни. М'який знак у словоформах іменників родового відмінка множини. Відмінювання іменників у шкільній програмі з української мови.

Тема 17. Правопис відмінкових закінчень прикметників. Розділові знаки у реченнях з *як, мов, наче* та *ін*.

Орфограми, пов'язані з відмінюванням прикметників твердої групи. Орфограми, пов'язані з відмінюванням прикметників м'якої групи. Правописні особливості відмінювання прикметників з основою на *-лиций*. Загальна характеристика конструкцій з *як, мов, наче*. Кома при конструкціях з *як, мов, наче* у функції сполучника. Тире перед присудком з частками *як, мов, наче*. Відмінювання прикметників у шкільній програмі з української мови.

Тема 18. Правопис відмінкових закінчень числівників. Розділові знаки при вставних словах, сполученнях слів і реченнях.

М'який знак у словоформах числівника. Написання разом числівників на позначення десятків і сотень у непрямих відмінках. Специфіка і функції вставних слів, словосполучень і речень. Кома, тире і дужки при вставних словах, словосполученнях і реченнях. Відмінювання числівників у шкільній програмі з української мови.

Тема 19. Правопис відмінкових форм займенників. Розділові знаки при звертаннях, вигуках, стверджувальних і заперечних частках.

Дефіс у неозначених займенниках. Правопис *ні* у заперечних займенниках. Кома при звертанні. Знак оклику при звертанні. Кома, тире, знак оклику і знак питання при вигуках, окличних та питальних частках. Кома, знак оклику і знак питання при стверджувальних і заперечних частках.

Модуль 5. Правопис власних назв

Тема 20. Орфограми, пов'язані з відмінюванням власних назв.

Відмінювання імен та імен по батькові. Правопис відмінкових закінчень прізвищ іменникового типу та відмінкових закінчень прізвищ прикметникового типу. Правописні особливості складних і складених особових імен та прізвищ і похідні від них прикметники.

Тема 21. Орфограми, пов'язані з правописом географічних власних назв.

Українські географічні назви. Географічні назви слов'янських та інших країн. Географічні назви з прикметниковими закінченнями. Іншомовні географічні назви. Правопис складних і складених географічних назв. Відмінювання географічних назв. Правопис прикметникових форм від географічних назв. Правопис складних і складених географічних назв.

Модуль 6. Правопис відмінюваних і невідмінюваних слів. Розділові знаки у складному реченні

Тема 22. Правопис закінчень дієслів. Розділові знаки у складносурядному реченні.

Загальна характеристика дієслівних форм. Літери *e* – *и* в особових закінченнях дієслів. М'який знак у словоформах дієслова. Частка *би* (*б*) з дієсловами умовного способу. Правопис активних дієприкметників. Правопис пасивних дієприкметників. Літера *н* у суфіксах дієприкметників. Правопис дієприслівників: літера *и* у суфіксах дієприслівників, літери *у* (*ю*), *а* (*я*) у дієприслівникових суфіксах *-учи* (*-ючи*), *-ачи* (*-ячи*). Складносурядне речення. Кома, крапка з комою, тире та кома й тире в складносурядному реченні.

Тема 23. Правопис прислівників. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

Літери *и*, *і* в кінці прислівників. Правопис вищого і найвищого ступеня порівняння прислівника. Правопис складних прислівників і сполучень слів у функції прислівника та принципи навчання правопису прислівників у шкільній програмі з української мови. Складнопідрядне речення. Кома й крапка з комою у складнопідрядному реченні. Тире та кома й тире у складнопідрядному реченні.

Тема 24. Правопис службових частин мови – прийменників і сполучників. Розділові знаки у безсполучниковому реченні.

Розрізнення прийменників та префіксів. Групи прийменників за походженням і будовою. Сполучник. Групи сполучників за походженням, будовою, способом уживання та за синтаксичними функціями. Розрізнення сполучників та інших частин мови. Синтаксичні зв'язки і синтаксичні відношення між частинами безсполучникового складного речення. Кома, крапка з комою, двокрапка й тире у безсполучниковому складному реченні. Особливості вивчення пунктуації складного речення на заняттях з української мови в ЗЗСО та фахової передвищої освіти.

Тема 25. Правопис часток. Складні синтаксичні конструкції та їх пунктуаційне оформлення.

Групи часток за виконуваними функціями. Смисловий принцип правопису часток. Правопис часток *не*, *ні* (*ані*) з різними частинами мови. Правопис *не* з іменними частинами мови та прислівником. Правопис *не* з дієсловом. Розділові знаки у багатокомпонентних реченнях.

Тема 26. Правопис вигуків. Пунктуаційні способи відтворення чужого мовлення.

Групи вигуків за емоційним навантаженням. Розрізнення вигуків та інших частин мови. Лапки, двокрапки, кома й тире при прямій мові та при цитатах. Пунктуаційне оформлення діалогічного мовлення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
2. Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: навч. посіб. / За ред. М.Л. Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.
3. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.

Допоміжна література

4. Авраменко О. Національний мультипредметний тест. Українська мова: тестові завдання у форматі НМТ. Харків: Юнісофт, 2023. 64 с.
5. Авраменко О. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі: І ч. / О. Авраменко, М. Блажко. Київ: Грамота, 2021. 496 с.
6. Авраменко О. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі: І ч. / О. Авраменко, М. Блажко. Київ: Грамота, 2022. 496 с.
7. Авраменко О. Українська мова: правопис у таблицях, тестові завдання: навч. посібн. для підготовки до ДПА та ЗНО для учнів загальноосв. навч. закл. / О. Авраменко, О. Тищенко. Вид. 2-ге, доповн. Київ: КНИГОЛАВ, 2018. 192 с.
8. Білик К.Д. Сучасний український правопис в таблицях і схемах. Орфографія. Пунктуація. Морфологія. [5–11 класи]. Харків: Торсінг: Навчальна школа, 2021. 79 с.
9. Глазова О.П. Українська орфографія: навч. посіб. Харків: Веста: Ранок, 2008. 384 с.
10. Громик Ю.В. Український правопис: навч. посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 166 с.
11. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
12. Заболотний О.В. Український правопис – це доступно! / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. Київ: Літера ЛТД, 2020. 272 с.
13. Зубков М. Українська мова: Універсальний довідник. Вид. 6-е, випр. і доп. Харків: ВД «Школа», 2009. 512 с.
14. Історія українського правопису XVI–XX століття: хрестоматія / НАН України, Ін-т укр. мови; упоряд.: В.В. Німчук, Н.В. Пуряєва. Київ: Наукова думка, 2004. 581 с.
15. Коваль Н.М. Проект, пів Києва, онлайн та фемінітиви. Що там у новій редакції правопису? *Українська мова та література*. 2019. № 6. С. 32–38.
16. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів. Київ: Вища школа, 2007. 303 с.
17. Козачук Г.О. Українська мова: практикум: навч. посіб.: [2-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: Вища школа, 2008. 414 с.
18. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1994. 367 с.
19. Коновалова М., Кришталь О. Новий український правопис в ілюстраціях. Правила – легко та швидко. Харків: Видавнича група «Основа», 2021. 144 с.
20. Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / В.М. Терещенко, А.О. Панченков. Харків: Соняшник, 2019. 256 с.
21. Нечволод Л.І. Сучасний український правопис: комплексний довідник: правила, коментарі, приклади, винятки / 3-тє видання, виправлене та доповнене. Харків: Торсінг плюс, 2006. 223 с.
22. Нечволод Л.І. Сучасний український правопис: комплексний довідник: правила, коментарі, приклади, винятки. Харків: ПП «Торсінг плюс», 2007. 224 с.
23. Німчук В.В. Проблеми українського правопису XX – початку XXI ст. Київ, 2002. 112 с.

24. Нова українська школа: український правопис у системі формування орфографічної компетентності в учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. / Н.О. Воскресенська, М.В. Коновалова, І.М. Літвінова, О.О. Якименко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 160 с.
25. Новий Український правопис: коментарі, завдання та вправи. 5-11 класи / упор. О.Г. Куцінко. Харків: Видавнича група «Основа», 2019. 175 с.
26. Пономарів О. Український правопис: ілюзії і дійсність. *Слово Просвіти*. 2018. № 35. С. 3.
27. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В.М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і доповн. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 820 с.
28. Український правопис / АН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови. Київ, 1993.
29. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред. Є.І. Мазніченко. Київ: Наукова думка, 2007. 285 с.
30. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред. О.А. Дітель. Київ: Наукова думка, 2000. 240 с.
31. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред. О.А. Дітель. 6-те вид., стер. Київ: Наук. думка, 1997. 235 с.
32. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред. О.А. Дітель. Стер. вид. Київ: Наук. думка, 2003. 235 с.
33. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред.: Є.І. Мазніченко, Н.М. Максименко, О.В. Осадча. Київ: Наук. думка, 2012. 286 с.
34. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства імені О.О. Потебні, Інститут української мови; ред.: Є.І. Мазніченко та ін. Київ: Наукова думка, 2015. 286 с.
35. Український правопис. Проект найновішої редакції. Київ: Наукова думка, 1999.
36. Фаріон І.Д. Проект правопису 2018 – дитя компромісу: і вашим і нашим. *Слово Просвіти*. 2018. № 36. С. 4–5.
37. Фаріон Ірина. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів: Свічадо, 2004. 115 с.
38. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: навч. посібник / За ред. В.В. Різун. Київ: Либідь, 2004. 272 с.
39. Хворостяний І.Г. Українська мова: лайфхаки. 2-ге вид., зі змінами. Харків: Вид-во «Ранок», 2023. 288 с.
40. Хом'як І. Компетентнісний підхід до навчання правопису української мови. *Українська мова й література в школах України*. 2017. № 11. С. 17–21.
41. Шаруділова Л. Фонетика. Орфографія. Графіка. Орфографія. Узагальнення й систематизація знань. *Українська мова та література*. 2019. № 4. С. 22–26.
42. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2006. 326 с.
43. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2007. 823 с.
44. Щасна Н.І. Правопис слів іншомовного походження. Конспект уроку. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 16–18. С. 53–56.
45. Ющук І.П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с.
46. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови: [4-те вид.]. Київ: Освіта, 2000. 254 с.
47. Ющук І.П. Українська мова: підручник: [4-те вид.]. Київ: Либідь, 2008. 640 с.

Словники

48. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови: Близько 35 000 слів / Ред. Н.М. Отрох, М.А. Щипська. 4-е вид., доопрац. Київ: Наук. думка, 2002. 459 с.
49. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2003. 896 с.
50. Головащук С.І. Орфографічний словник складних слів української мови: Понад 23 000 слів. Київ: Наук. думка, 2008. 287 с.
51. Головащук С.І. Орфографічний словник української мови: 50 000. Київ; Ірпінь: Перун, 2006. 486 с.
52. Жайворонок В. Велика чи мала літера: Словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2004. 202 с.
53. Жовтобрюх В.Ф. Сучасний український орфографічний словник: Близько 105 000 слів. Харків: Ранок: Веста, 2005. 797 с.
54. Івченко А.О. Орфографічний словник української мови: Понад 40 000 слів. Харків: Фоліо, 2006. 765 с.
55. Орфографічний словник сучасної української мови: 70 000 слів. Донецьк: БАО, 2007. 958 с.
56. Орфографічний словник української мови: Понад 40000 слів / А. Івченко; ред. Н. Фоміна. Харків: Фоліо, 2006. 765 с.
57. Сучасний орфографічний словник: 150 000 сл. / Уклад. О.Ю. Петраковський. Харків: Промінь, 2007. 1244 с.
58. Український орфографічний словник: близько 174 тис. слів / уклали: В.В. Чумак, І.В. Шевченко, Л.Л. Шевченко, Г.М. Ярун; за ред. В.Г. Скляренка. Вид. 8-е, переробл. і доповн. Київ: Довіра, 2008. 997 с.
59. Український орфографічний словник: понад 175 тис. слів / уклали: В.В. Чумак [та ін.]; за ред. В.Г. Скляренка. Вид. 9-е, переробл. і доповн. Київ: Дніпро, 2009. 1011 с.

Нормативно-правові документи

60. Вебсайт МОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
61. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
62. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/650/017/7fc/6500177fc5b54679390686.pdf>
63. Модельні навчальні програми для 5–9 класів нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>
64. Навчальні програми для 10–11 класів. Українська мова. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
65. Навчальні програми для 5–9 класів. Українська мова. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
66. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrayinska-shkola-compressed.pdf>
67. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/gotovi-vprovadzhuvaty-nush-putivnyk-dlya-vchyteliv/>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

68. Блог професора Пономарева. URL: <https://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/ponomariv/2442>
69. Велика чи мала літера: словник-довідник. URL: <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/v>
70. Відеопояснення «На всі двісті». URL: <https://www.youtube.com/@navsi200>
71. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
72. Дзвона чи дзвону? Словник-довідник. URL: <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
73. Застосунок для створення інтерактивних вправ. URL: <https://kahoot.com/mobile-app/>
74. Застосунок для створення інтерактивних вправ. URL: <https://learningapps.org/>
75. Застосунок для створення інтерактивних вправ. URL: <https://quizlet.com/>
76. Історія українського правопису. URL: <http://litopys.org.ua/ohukr/ohu20.htm>
77. Орфографічний словник української мови.
URL: <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=list&d=21&p=1&w1=%D0%92>
78. Освітній проект «На урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/>
79. Освітня платформа для вивчення української мови онлайн «ДисКурс».
URL: <https://dyskurs.net/>
80. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет».
URL: <https://moodle.uzhnu.edu.ua/>
81. Словник UA: портал української мови та культури (тлумачення та відмінювання слів).
URL: <https://www.slovnyk.ua/>
82. Словник української мови в 11 томах. URL: <http://sum.in.ua/>
83. Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019).
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>
84. Український лінгвістичний портал. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
85. Український правопис 2019 р.
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
86. Уроки української мови від Олександра Авраменка.
URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLEoEWGEBriPCTBIOQbXIIDzFFakriePu->

Модуль 1. Вступ. Правописна система української мови

Практичне заняття № 1. Графіка, орфографія і пунктуація – основні підсистеми українського правопису

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Орфографія як система загальноприйнятих правил написання. Орфографічна норма. Орфограма. Види орфограм.
2. Принципи орфографії української мови (фонетичний, морфологічний, історичний (традиційний), смисловий (диференційний)).
3. Орфографічне правило. Орфографічна помилка. Принципи написання іншомовних слів. Орфографічний аналіз.
4. Графічна система сучасної української літературної мови, співвідношення між літерами і фонемами української літературної мови.
5. Пунктуація. Пунктуаційна норма. Типи розділових знаків. Пунктограма.
6. Принципи української пунктуації.
7. Пунктуаційний аналіз речення.
8. Орфографічний та пунктуаційний розбори на уроках української мови.

Завдання 1. Запишіть слова в алфавітному порядку.

Голова, сад, грива, вишенька, жайворонок, зерно, холодно, ліс, листопад, переліт, зранку, зовсім, доверху, чисто, здогад, личко, лицар, жердка, щітка, шланг, віз, горб, радощі, цукор.

Завдання 2. Випишіть у три колонки слова, у яких: 1) звуків і букв порівну; 2) звуків менше, ніж букв; 3) звуків більше, ніж букв.

Радіючи, джинси, дисертація, щоденний, опрацювання, праця, рідня, дзюркіт, авіалінія, алюміній, дощ, жолудь, емальований, цятка, об'їзд, сім'я, розбуджений, електродзвоник, троє, ячмінь, льон, ідея, обсаджувати, нагромаджений, сміття.

Завдання 3. Знайдіть у поданому тексті орфограми та пунктограми, здійсніть їхній орфографічний та пунктуаційний аналіз.

Послідовність орфографічного аналізу:

1. Подати слово в орфографічному записі.
2. Визначити орфограми для аналізу, підкреслити їх (для зручності орфограми на різні правила краще підкреслювати неоднаково).
3. Встановити тип (літерна, нелітерна) та різновид орфограми (сформулювати її назву).
4. За потреби вказати морфему, у якій міститься орфограма.
5. За допомогою орфографічного правила пояснити конкретну орфограму.
6. Визначити й охарактеризувати принцип правопису аналізованої орфограми.
7. Дібрати слова з аналогічною орфограмою.

Послідовність пунктуаційного аналізу:

1. Прочитати текст відповідно до розділових знаків, ужитих у ньому.
2. Переглянути і визначити, скільки розділових знаків використано в ньому.
3. Вказати, які з них виконують роль відділення, а які – видільну функцію.
4. Пояснити на прикладах із тексту принципи вживання пунктограм.
5. Виділити у тексті парні пунктограми.
6. Дібрати правило до вживання відповідних розділових знаків.

Патріотизм

Що таке патріотизм? Рік у рік, з покоління в покоління точаться суперечки. Який він? Чи існує? Чи справжній?

Для когось патріотизм виявляється в любові до рідної землі, коли повітря, вода, сонце й зірки, що мерехтять над рідною оселею, – неповторні. Лише тут, на Батьківщині, вітер має присмак степу. Лише тут небо таке високе й блакитне, що його не сплутаєш із небом чужої землі.

Для когось патріотизм уособлює рідна хата, усе, до чого змалечку прикипіла душа.

Для всіх утіленням патріотизму є слово, рідна мова, якою розмовляли пращури, у якій міститься код нації, формується думка. Через мову люди усвідомлюють себе народом зі спільною історією та долею.

Для когось патріотизм персоніфікується в людях: знаних співвітчизниках, просто рідних і друзях. Це теж патріотизм, бо без розуміння ролі кожної людини не буде ані держави, ані народу.

Однак хоч би там як, невід’ємними складовими патріотизму є віра в себе, у свій народ, вірність Батьківщині. Ознаками патріотизму є також шляхетність, висота духу, розуміння важливості збереження живої історичної пам’яті.

За Н. Дев’ятенко

Завдання 4. Визначте, за яким принципом правопису пишуться такі слова: *голова, схил, Гончар, щирий, беззоряний, чесний, козацький, боротьба, донечці, їжак, угору, буденність, сільський, саджу, Голландія.*

Завдання 5. Виконайте інтерактивне завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (5 клас). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=btXU19Jrm9k&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=28>

Українська мова. Орфографічний словник. Орфограма. Орфографічна помилка (5 клас).
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Hl--fwpjUWE&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=13>

Українська мова. Уявлення про орфограму. Перевірка орфограм. Орфографічний словник (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=U5dc9tFnvfY&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=50

Українська мова. Орфограма. Орфографічна помилка. Принципи української орфографії (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=crkZ4J6p8nk&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=4

Література:

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. С. 137–149, 162–170.
2. Енциклопедія «Українська мова»: статті «Орфографія», «Орфограма», «Орфографічний словник», «Правопис», «Графіка», «Літера», «Алфавіт», «Український алфавіт», «Пунктуація», «Пунктограма», «Розділові знаки».
3. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2006. С. 15–21.

Практичне заняття № 2. Становлення орфографії української мови

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Формування орфографії української мови. Давньоукраїнський етап.
2. Староукраїнський етап. Новоукраїнський етап.
3. Розвиток орфографії української мови в ХХ ст.
4. Правописні проблеми кінця ХХ – початку ХХІ ст.
5. Правопис 2019 року: основні зміни, їхнє застосування на уроках української мови. Структура чинного правопису.
6. Сучасні орфографічні словники та їхнє використання на заняттях з української мови у закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Завдання 1. Виписати назви основних правописних систем в хронологічній послідовності (у вигляді таблиці), зазначити їхні особливості.

Завдання 2. Правопис 2019 року: основні зміни. Законспектувати передмову до Правопису, його спрямування, виписати основні зміни.

Завдання 3. Виписати 10 словникових статей з орфографічного словника. Прокоментуйте будову словникової статті, поясніть правопис слів.

*Завдання 4. Зобразити у вигляді малюнка зміни в Правописі 2019 року.

Тестові завдання

1. Оберіть правильний варіант написання:

А віщепрем'єр;

Б віще-прем'єр.

2. Оберіть правильний варіант написання:

А екс-директор;

Б ексдиректор.

3. Оберіть правильний варіант написання:

А півколо, пів-Києва, пів'ящика;

Б пів коло, пів Києва, пів ящика;

В півколо, пів Києва, пів ящика.

4. Оберіть правильний варіант написання:

А топ-модель;

Б топмодель.

5. Оберіть правильний варіант написання:

А священник;

Б священик.

6. Оберіть правильний варіант написання:

А Святвечір;

Б Свят-вечір.

7. Оберіть правильний варіант написання:

А конвеєр;

Б конвейєр.

8. Оберіть правильний варіант написання:

А вебсайт;

Б веб-сайт.

9. Оберіть правильний варіант написання:

А інтернет-ресурс;

Б інтернетресурс.

10. Паралельні закінчення в р.в. однини мають іменники:

А 1 відміна;

Б 2 відміна;

В 3 відміна;

Г 4 відміна.

11. Метою Правопису 2019 р. було повернути особливості правопису:

А 1933 р.;

Б 1946 р.;

В 1928 р.;

Г 1993 р.

12. Назви віртуальних мереж інстаграм, телеграм, фейсбук, ютуб у родовому відмінку однини мають закінчення:

А -а;

Б -у.

13. Оберіть правильний варіант написання:

А мережа «Фейсбук»;

Б мережа фейсбук.

14. Правильно записано обидва слова рядка:

А генерал-майор, унтер-офіцер;

Б бетапромені, агрокультура;

В сон-трава, ексміністр;

Г топ-модель, чар-зілля.

15. Правильно записано обидва слова рядка:

А контрудар, обер-офіцер, Святвечір;

Б лейб-медик, мідімода, супермодель;

В мініблок, лжесвідок, псевдо-Фауст;

Г екстраклас, гіпер-маркет, чар-зілля.

16. Усі слова написано правильно в рядку:

А пів юрти, пів Ужгорода, пів на шосту;

Б пів ями, пів Києва, пів день;

В пів Говерли, пів сон, пів миски;

Г пів яблука, пів Куби, пів ніч.

17. Немає помилки в рядку:

А зайти в мережу «Інстаграм»;

Б прочитати у «Фейсбуці»;

В побачити в «Твіттері»;

Г пошукати в «Гуглі»;

18. Помилку допущено в написанні словосполучення:

А у готелі «Дністер»;

Б їжджу на «Тойоті»;

В на літаку «Руслан»;

Г концерт «Фольксваген».

19. Оберіть правильний варіант написання:

А людинодень, тоннокілометр;

Б людино-день, тонно-кілометр;

В людино/день, тонно/кілометр.

20. Оберіть правильний варіант написання:

А бліц-турнір, міні-спідниця, топ-менеджер;

Б преміум-клас, ультрамодний, супермаркет;

В максімода, гіперінфляція, екстрапрофесіонал.

Література:

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. С. 171–194.

2. Зміни до українського правопису-2019 – за 5 хвилин. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SunIrw3fYUc>

3. Новий правопис: як писати ВЕБ, ІНТЕРНЕТ, ЮТУБ, ФЕЙСБУК, ГУГЛ? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FQ0A3VuP6jk>

4. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.
5. Що змінили в «Українському правописі» після схвалення Кабміном? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4iB0ujGQpPE>
6. Як писати ПІВ за новим правописом – разом чи окремо? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dspghm8pkPo>
7. Як правильно писати назви сайтів і соцмереж? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G9lnNWV7RIM>

Модуль 2. Правопис основи слова. Розділові знаки у простому, простому ускладненому реченні

Практичне заняття № 3. Правила вживання апострофа. Пунктуаційне оформлення речення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Апостроф – нарядковий графічний знак.
2. Особливості вивчення апострофа в початкових та старших класах ЗЗСО.
3. Різновиди речень за метою висловлювання і за інтонацією.
4. Розділові знаки в кінці речення: крапка, знак питання, знак оклику, три крапки.

Завдання 1. Поставте на місці крапок, де потрібно, апостроф, поясніть його вживання.

Трав...яний, Мін...юст, медв...яний, під...їхати, з...агітувати, без...язикий, з...єднаний, роз...юшити, верб...я, Св...ятослав, духм...яний, зв...ялити, лижв...яр, львів...яни, вир...яджати, рутв...яний, Зор...яна, Лук...янюк, з...ініціювати, сором...язливий, св...ященник, з...їхати, з...орієнтувати, солов...їний, пів...ящика, р...юмсати, зап...ястний, полум...я, в...юнитись, перед...св...ятковий, В...ячеслав, з...економити, мавп...ячий, моркв...яний, з...уміти, різдв...яний, тьм...яний, цв...ях, різьб...яр, торф...яний, черв...як, зв...язок, підв...язати, розм...якнути, сп...яніти, міжгір...я, бр...язкати, Лук...яненко, під...єднати, пів...яблука, дит...ясла, без...ядерний, від...їзд, з...явитися, під...юдити, дзв...якнути, пан...європейський, без...іменний, над...яр...я.

Завдання 2. Поставте в іншомовних словах на місці крапок, де потрібно, апостроф, поясніть його вживання.

Комп...ютер, п...єдестал, інтерв...ю, прем...єр, кар...єра, об...єкт, об...єктив, бар...єр, миш...як, П...ємонт, П...яченца, Рив...єра, Ак...яб, Барб...є, Б...юкенен, Монтеск...є, Руж...є, Фур...є, ад...юнкт, кур...йоз, ад...ютант, ін...єкція, кон...юнктура, диз...юнкція, сер...йозний, б...язь, б...юджет, б...юро, к...ювет, м...юрид, п...юпітр, п...юре, ф...юзеляж, грав...юра, б...юст, р...юкзак, р...юш, М...юллер, Г...юго, дистриб...ютор, кон...юнктивіт, валер...яна, круп...є, манік...юр, кутюр...є, м...юслі, кеш...ю, дез...інфекція, деб...ют.

Завдання 3. Поставте у словах, де потрібно, апостроф, поясніть його вживання. Згрупуйте слова відповідно до правил вживання апострофа.

Полум...яніти, Амудар...я, різдв...яний, між...ярусний, присв...ята, безвітр...яний, Лук...яненко, львів...янин, бур...ячиння, Валер...ян, сер...йозний, повітр...я, міжгір...я, кав...ярня, мавп...ячий, довір...я, черв...як, забур...янений, валер...янка, зв...ялити, Св...ятослав, б...язевий, сім...янин, запам...ятати, Дерев...янка, торф...яний, медв...яний, В...ячеслав, дріб...язковий, взаємозв...язаний, потьм...яніти, різьб...ярство, зав...язка, підрум...янений, зм...якшити, надв...язати, львів...яни, поголів...я, перед...осінній, слов...яни, звір...ячий, роз...ятрений, трьох...етапний, трьох...ярусний, об...їжджати, об...ємний, без...ядерний, необ...їжджений, пів...язика, арф...яр, возз...єднання, в...йокнути, пів...Європи, пів...Ямайки.

Завдання 4. Перепишіть речення, розставляючи пропущені розділові знаки. Обґрунтуйте вживання розділових знаків у кінці речення.

1. Вересень золото сипле під ноги Час обертає платівку дороги (Т. Севернюк) 2. Куди ідуть краєм шляху тополі Куди несуть свої думки і болі (Д. Павличко) 3. Зрубець із дуба Кленовий дашок Божа іконка Ляний рушничок Весело крутиться коловорот Плавом пливе до криниці народ (А. Григорук) 4. Благословенний будь мій рідний краю (Д. Павличко) 5. Гетьте к бісу з плаксіями Нам борців нам діла треба (Б. Грінченко) 6. Хто ваш народ Яка у нього доля Куди його коріння проросло Чиї могили стогнуть серед поля забрівши здичавіло у село (В. Симоненко) 7. До великої праці ставаймо (В. Чумак.) 8. Не жди, вставай, кричи, буди Тепер або ніколи Єднаймо ж крок, з плечем плече Нам усміхнеться доля (А. Ковальчук) 9. Як цвіли каштани переможно в цю весняну зустріч з рідним містом (О. Іваненко) 10. Лови летючу мить життя Чаруйсь, хмілій, впивайся (Олександр Олесь) 11. Чорна черешне, чом мої пальці як в дошкільняти після чорнила (В. Сторожук) 10. Хочете ви, щоб і нині рвав я до болю крик Може ж бути людині скучно хоч раз на рік (В. Сосюра)

Завдання 5. Поясніть, з якою інтонацією можна прочитати подані речення. Від чого залежить інтонація? Яким чином від інтонації залежить вживання розділових знаків? Розставте розділові знаки.

Диво дивнеє на світі з тим серцем буває Увечері цурається, вранці забажає_ Мабуть, мені не вернутись ніколи додому Мабуть, мені доведеться читати самому оці думи_ Боже милий_ Тяжко мені жити_ Чи ми ще зійдемося знову_ Чи вже навіки розійшлись_ А може, ще добро побачу_ А може, лихо переплачу_ Води Дніпрової нап'юсь, на тебе, друже, подивлюсь_

З творів Т. Шевченка.

Завдання 6. Виконайте інтерактивні завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Правила вживання апострофа (5 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sXvIX2ftyco&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeipV5kc&index=16>

Українська мова. Апостроф (10 клас). URL:

https://www.youtube.com/watch?v=6GN1eLXEA8s&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=7

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 7, 8, 138, 155–157, 162.
2. Апостроф: усі правила та тести для практики.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MBzhlH3GJ3c>

Практичне заняття № 4. Правила вживання м'якого знака. Тире між підметом і присудком

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. М'які приголосні звуки, позначення м'якості на письмі.
2. Особливості вивчення м'якого знака в початкових та старших класах ЗЗСО.
3. Буквосполучення *йо,ьо*. Літери *г і г*.
4. Двоскладне речення. Тире між підметом і присудком.

Завдання 1. Поставте на місці крапок, де потрібно, м'який знак, поясніть його вживання.

Блакит..., лан..., мід..., кіл...це, сіл..., совіс...т..., маз..., авос...ці, д...огот..., тр...ох, л...он, с...огодні, с...омий, бад...орий, міл...йон, бул...йон, медал...йон, павіл...йон, шин...йон, кан...йон, їдал...ня, пал...ці, стіл...чик, лял...ці, гал...ці, бджіл...ці, сопіл...ці, гол...ці, кір..., повір...те, Хар...ків, тхір..., очеретян...ці, жін...ці, свин...ці, стеблин...ці, камін...ці, оболон...ці, дитин...ці, сторін...ці, кін...ця, жмен...ці, кізон...ці, внучен...ці, снігурон...ці, нян...ці, нен...ці, колисон...ці, квіт...ці, гус...ці, галуз...ці, мис...ці, колис...ці,

тріс...ці, піс...ня, ател...є, барел...єф, біл...ярд, він...єтка, ескадрил...я, смієт...ся, граєт...ся, купають...ся, радит...ся, поради...ся, камін...чик, тон...ше, мен...ше, ін...ше, кін...чик, куз...ня, лаз...ня, майбут...не, матін...ці, п'ят...сот, мад...яр, н...юанс, дос...є, с...южет, жен...шен..., різ...ба, кон...як, порт...єра, т...мяно, матін...ці, колис...ці, ател...є, рел...єф, нян...ці, Мол...єр.

Завдання 2. Прокоментуйте, чи потрібно ставити тире між підметом і присудком у кожному з речень.

1. Життя прожити не поле перейти. 2. Квітки конвалії найніжніші. 3. Книги морська глибина. 4. Кохання не іграшка. 5. Краса Дніпра освітана в піснях. 6. Кров людська не водиця. 7. Липневі дні неповторні. 8. Лиш боротись значить жить! 9. Літні канікули улюблена пора. 10. Ми діти сонця і добра. 11. Мова не полова. 12. Мова одяг думок. 13. Самотність як обірвана струна. 14. Сини як зима і літо. 15. Сміле слово то наші гармати. 16. Собор як свіча. 17. Твої очі як зорі. 18. Ти втілення добра. 19. Тиха вода завжди глибока. 20. У ці дні ранки тепліші. 21. Усе геніальне просте. 22. Усі дерева вкриті інеєм. 23. Усі ми не в тім'я биті. 24. Черешні в нашому саду розкішні. 25. Читати нові світи відкривати. 26. Шість і чотири десять. 27. Я студентка філологічного факультету.

Завдання 3. Підкресліть в кожному реченні головні члени. Розставте розділові знаки.

1. Село на нашій Україні неначе писанка село (Т. Шевченко). 2. Моя полтавська рідна сторона як генієм написана картина (Д. Луценко). 3. Місце як місце нічим не примітне (Є. Гуцало). 4. Хата як рай той жінка як пані (Панас Мирний). 5. Сьогодні ранок мов служба Божа (Ю. Дараган). 6. Глобальний страх мов стиснута пружина (А. Матвійчук). 7. Чвари немов засуви в замку (З Біблії). 8. Я вільна як промінь як вітер як шлях (Л. Голота). 9. Материнський погляд ласкавий як завітчаний лужок (В. Голобородько). 10. Ненависть і любов неначе крила (Д. Павличко).

Завдання 4. Виконайте інтерактивні завдання із сайтів *learningapps.org* та *dyskurs.net*.

<https://learningapps.org/watch?v=pys3j4qk323>

Завдання 5. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Правила вживання знака м'якшення (5 клас). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Oz6aDuTp440&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=15>

Українська мова. Тире між підметом і присудком (8 клас). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fKF0Tzwsih4&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AlUiXowQ7XF1V&index=74>

Українська мова. Позначення м'якості приголосних (10 клас). URL: https://www.youtube.com/watch?v=xg8A9Re4Z7s&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=8

*Завдання 6. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 8, 26, 27, 139, 161.
2. М'який знак. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5SUnj8BUHvc>
3. Тире між підметом і присудком. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=W031sFYB9hc>

Практичне заняття № 5. Орфограми, пов'язані з чергуванням голосних звуків

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Правопис букв, що позначають ненаголошені і наголошені звуки [e], [u], [o].
2. Правопис *i*, *u* на початку слова та в коренях українських слів.
3. Позначення на письмі чергування голосних [o], [e] з [i], [e] з [o] після шиплячих та [й].
4. Чергування голосних звуків у шкільній лінгводидактиці.

Завдання 1. Упишіть на місці пропуску, де потрібно, букви *и* та *е*.

Дж...нси, д...ректор, бут...к, пед...кюр, д...летант, ап...льсин, аз...мут, зат...рати, книж...чка, пр...блуда, вул...чка, ч...брець, пр...тулок, печ...во, вар...во, мар...во, тр...вога, л...мон, ш...нель, пр...дивний, пр...міський, в...ршечок, к...шеня, хр...бет, вогн...ще, тр...вога, пр...вітний, шел...ст, пр...стол, кр...вавий.

Завдання 2. До поданих слів доберіть такі їх форми, щоб у кожній парі було представлено чергування /o/, /e/ з нулем звука.

Сон, палець, хлопець, пеньок, пень, січень, краєчок, холодець, гонити, учень, гайок, куток, червень, вівторок, рівень, квіток, жовтень, вітер, шматок, в'язень, вузол, мене, творець, бубон.

Завдання 3. До поданих слів доберіть такі їх форми, щоб у кожній парі було представлено чергування /o/, /e/ з нулем звука. Підкресліть слова зі вставними /o/ та /e/.

Ручка, певний, стежка, повний, кожний, пісня, серце, весна, сосна, капля, борозна, хмаринка, вишня, сережки, сотня, кав'ярня, кухня, відро, порічки, зерно, хвіртка.

Завдання 4. З'ясуйте відхилення від чергування /o/, /e/ з /i/ у поданих словах. Згрупуйте слова відповідно до правил.

Шелест, вихователь, кілок, берег, шовк, горб, червоний, вишень, землероб, палець, чек, квиток, ковзати, ворог, професор, інженер, маленький, мислитель, ріднесенький, зелень, їдалень, Артем, відеречко, скороход, голубонька, дзвінок, черга, закон, черешня, пафос, торба, мороз.

Завдання 5. Розподіліть пари слів на групи за особливостями чергування: а) /o/, /e/ з /i/; б) /o/, /e/ з нулем звука; в) найдавніші чергування.

Вогонь – вогню, хід – ходу, шість – шести, квітка – квіток, летіти – літати, поріг – порогу, день – дня, збирати – брати, допомога – допомагати, стіл – стола, сон – сну, клонитися – кланятися, молоток – молотка, вітер – вітру, чоло – чільний, гребти – загрибати, кінь – коня, осінь – осені, віз – воза, крапля – крапель, піч – печі, слово – слів, лізти – лазити, вінок – вити, трусити – трясти.

Завдання 6. Випишіть із поданих речень слова, при словозміні яких відбуваються чергування /o/, /e/ з /i/ або фонемним нулем.

1. Ось викотився на стежку клубок колючок, і цей клубок сіро-зелених голок, виставивши кумедний писок їжака, звернув на узбіччя, зник у шерехкому бур'яні. 2. Приємно вскочити у погріб глибокої осені або зимою, коли за нещільно причиненими дверима мете й мете, приємно встромити руку в крижаний розсіл і, тремтячи від холоду та від насолоди, їсти хрумкий огірок. 3. Якось непомітно дощі липневі та серпневі обернулись на дощі вересневі та жовтневі, начебто злившись у суцільну й одноманітну холодну маячню. 4. Кінь виступав статурно, вигинаючи точену шию, весело б'ючи міцними ногами по молодій траві. 5. Зібралось докупи кілька в'язів, два з них мають усохлі верхівки, і, оглядаючи стовбури, я налічив – згори донизу – на кожному з них по сім-вісім дупел. 6. Товариш залишив мене тут, на острові, а сам, сівши в моторний човен, подався в село по всякий надібок: хліб, олію, сірники, сіль. 7. Жодної хвилики не відаючи відпочинку, материні руки знаходили роботу в скрині й біля скрині, на столі й під столом, на вікні й під вікном (Із творів Є. Гуцала). 8. Виймали хлопці із ярма занози. Шапки знімали, випрягши волів. Вогонь в'їдався в чорні ребра воза, прив'язані за дишель до землі (Л. Костенко).

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Чергування голосних і приголосних звуків (5 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=h2OljXqbVwo&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2L eeipV5kc&index=18>

Чергування [u] – [i] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=hEwXmm2Uph4&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=19>

Українська мова. Ненаголошені *e, u* в корені слова (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=v71lrn63aho&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=6

Українська мова. Чергування звуків. Зміни приголосних у процесі словотворення (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=MKJlxNaHXsI&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=6

Українська мова. Пунктуаційна помилка. Тире між підметом і присудком (11 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=soihiF_zq3o&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=13

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 1, 2, 9–11.
2. Ненаголошені *e, u*. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=SwsAn3osODc&list=RDCMUCKZ9W_5yg6NeV92ak02CdSg&index=7
3. Чергування голосних звуків. 1 частина. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=3ui8IN_AQZk
4. Чергування голосних звуків. 2 частина. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=tfnb4vLVaOM>

Практичне заняття № 6. Орфограми, пов'язані з чергуванням приголосних звуків

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Уподібнення дзвінких і глухих, шиплячих і свистячих приголосних і позначення його на письмі.
2. Зміни груп приголосних *-цьк-, -ськ-, -зьк-, -ск-, -шк-, -зк-, -ст-*.
3. Зміни приголосних перед *-ськ(ий), -ств(о)* та їхнє позначення на письмі.
4. Зміни приголосних перед *-ш(ий)* при творенні вищого ступеня порівняння прикметників (прислівників). Сполуки літер *-чн-, -шн-*. Букви *г, і*.
5. Позиції вживання прийменників і префіксів *у* та *в*. Позиції вживання сполучників і часток *і, й* та *і, й* на початку слів.
6. Чергування приголосних звуків у шкільній лінгводидактиці.

Завдання 1. Визначте, який прийменник (у чи в) слід уживати в поданих рядках.

- 1) бузок ... цвітінні, літак ... хмарах, повідомили ... новинах;
- 2) було .. Києві, лежала .. шухляді, плавала .. воді;
- 3) бути .. формі, осінь .. Каневі, допоможе ..війти;

- 4) висновок ... статті, запевнили ... добросусідстві, вишня ... цвіту;
- 5) впадати ... вічі, записано ... статуті, містя ... автобусі;
- 6) гуляв .. лісі, улюблений ..читель, блиск .. очах;
- 7) живуть ... Олександрії, вихід ... місто, черга ... магазині;
- 8) знімки .. фотографа, ліси .. хвої, читати ..голос;
- 9) квітка ... вазоні, світло ... кімнаті, розчиняється ... молоці;
- 10) костюм ... шафі, подивитися ... вічко, постукав ... двері;
- 11) написати ... твіттері, підніматися ... гори, постукав ... вікно;
- 12) обговорити ... вайбері, поглянути ..гору, проживає ... Фастові;
- 13) перебував ... Ватикані, експонат ... музеї, наймиліше ... світі;
- 14) перерва .. навчанні, їхати .. вагоні, десь .. річці;
- 15) побував ... Полтаві, заголовок ... журналі, пташенята ... гнізді;
- 16) побувати ... Львові, квітник ... саду, покласти ... узголів'я;
- 17) позичити ... Ірини, записано ... журналі, зустрічі ... академії;
- 18) поїхати ... відрядження, птах ... небі, купити ... аптеці;
- 19) приведення ... відповідність, участь ... форумі, оселя ... рушниках;
- 20) узяла ... тумбі, приїжджав ... Житомир, співала ... опері.

Завдання 2. Вставте пропущені літери і поясніть правопис поданих слів.

Вороне...кий, францу...кий, кременчу...кий, золотоні...кий, солда...кий, нью-йор...кий, завол...кий, пра...кий, гре...кий, дослідни...кий, співробітни...кий, фашис...кий, криворі...кий, велетен...кий, балха...кий, оде...кий, заступни...тво, студен...кий, пта...тво, кирги...кий, турист...кий, люксембур...кий, туні...кий.

Завдання 3. Утворіть нові слова за допомогою суфіксів *-ськ(ий)*, *-ств(о)*.

Буг, Цюрих, Запоріжжя, француз, Збараж, Прилуки, Острог, Великі Луки, Черемош, Калуш, Прага, чиновник, брат, гігант, Рига, Херсонес, Норвегія, Збруч, Словаччина, Умань, Полісся, латиш, Вінниця, Случ, Дрогобич, Ковель, Лопань, Лугань, селяни, Україна.

Завдання 4. Утворіть ступені порівняння від поданих прикметників.

Добрий, злий, великий, малий, розумний, чіткий, щирий, світлий, темний, досконалий, товстий, далекий, близький, важкий, стрункий, легкий, вузький, веселий, сумний, смачний, довгий.

Завдання 5. Виправте написання слів за потреби.

Викладацький, карпатський, цюріхський, криворіжський, бучачський, грекський, тюрцький, гагауський, матроський, кармацький, ужгороцький, студенцький, узбекський, казаський, парижський, запоріжський, чеський, черкаський, кавкаський, турецький, збараський, парубоцький, товаришський, латишський, французський, карабаський, баскський, дамаскський, бахмачський, закарпацький.

Завдання 6. Виконайте інтерактивні завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Основні випадки чергування *у – в, і – й, з – із – зі* (5 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xP9ch0eeClw&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeipV5kc&index=10>

Українська мова. Чергування *[z], [k], [x] – [ж], [ч], [ш] – [з'], [ч'], [с']* (5 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TAcdVI0F1Ls&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeipV5kc&index=20>

Українська мова. Звукові зміни при формо- та словотворенні та їх відображення на письмі (5-6 класи НУШ).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=XpjMbZj1f4U&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=46

Українська мова. Чергування приголосних у дієсловах (7 клас). URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=xrB6cJ2Ch8M&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=58>

Українська мова. Чергування звуків. Зміни приголосних у процесі словотворення (10 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=MKJlxNaHXsI&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=6

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 5, 6, 12–24.
2. Чергування приголосних (з суфіксом -ськ-). URL: https://www.youtube.com/watch?v=WfMTNw0M0cQ&list=RDCMUCKZ9W_5yg6NeV92ak02CdSg&start_radio=1&t=2s
3. У чи В? І чи Й? Милозвучність української мови. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sVHDP9Eab7M>

Практичне заняття № 7. Спрощення у групах приголосних. Тире між різними членами речення на місці пропущеного члена речення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Фонетична природа спрощення. Спрощення у вимові і на письмі.

2. Позначення на письмі спрощення у групах приголосних.
3. Спрощення в групах приголосних у шкільній лінгводидактиці.
4. Випадки вживання тире між різними членами речення: 1) коли тире вжите для вираження несподіваності; 2) коли треба інтонаційно виділити окремі слова або групи слів; 3) коли тире вжито між іменниками, що стоять в одній формі та виражають одне поняття; 4) між словами, що означають часові, просторові, кількісні межі.

Завдання 1. Запишіть слова в дві колонки: в першу ті, в яких є спрощення приголосних, в другу – в яких його немає.

Безшелес...но, корис...но, шіс...надцять, заздріс...ний, безжаліс...ний, хвас...ливий, улес...ливий, віс...ник, виїз...ний, капос...ний, звіс...но, облас...ний, аванпос...ний, зліс...ний, балас...ний, перехрест...ний, якіс...ний, доблес...ний, форпос...ний, хворос...няк.

Завдання 2. Перепишіть, вставте, де треба, пропущені букви; обґрунтуйте написання слів.

Пристрас...ний, проїз...ний, випус...ний, верес...нути, облас...ний, свис...нути, перехрес...ний, піс...ний, пис...нути, шелес...нути, шіс...надцятий, радіс...ний, бриз...нути, гіган...ський, студен...ський, перс...ні, ях...смен, корис...ливий, передвіс...ник, учас...ник, безвиїз...но, швидкіс...ний, буревіс...ник, тис...нути, улес...ливий, у повіс...ці, влас...ний, кож...ний, совіс...ні, жаліс...ливий, зліс...ний, прихвос...ні, ціліс...ний, навмис...не, надкіс...ниця, турис...ський, захис...ний, аген...ство, зап'яс...ний, контрас...ний, доблес...ний, дилетан...ський, форпос...ний, плюс...нути, очис...ний, балас...ний, медаліс...ці.

Завдання 3. Поставте тире на місці пропущених членів речення.

1. Любов рухає світом, а ненависть історією (А. Коваль). 2. Колись творилися слова, тепер аббревіатури (Л. Костенко). 3. Посередині диявольщина ХХ-го сторіччя (П. Загребельний). 4. У кого совість прокурор, у кого адвокат (Ю. Меліхов). 5. Кому дано багато, кому мало, але нікому досить (А. Коваль). 6. Тато нагадував мені похмурого козацького орла, а мама якусь смугляву птицю, що їй не сидиться на місці і все вона хоче кудись полетіти (В. Сосюра). 7. Душа прагне сповіді, а дух проповіді (А. Коваль). 8. Корея поважає і сповідує філософію Конфуція (551 479 роки до нашої ери), який висловив думку, що людина тісно пов'язана з Всесвітом, а в ньому панують дві протилежні сили – інь (негативна) і янь (позитивна) (Із журналу). 9. Плоди лимона досягають у листопаді грудні (Із журналу).

Завдання 4. Поставте тире. Записані речення прочитайте, правильно їх інтонуючи.

1. Україна в очах, і у слові, і в серці, і в мислі (Т. Костецька). 2. На серці спомин маминого свята (Д. Павличко). 3. Правда і без розуму багато зробить. Зате розум без правди нічого доброго (О. Духнович). 4. Степ навкруги. В траві

стежина біла (Д. Павличко). 5. Земля не для монстрів. Земля для людей (Ю. Буряк). 6. Щастя у кожного під мозолями (Нар. творчість). 7. У жовтні вже не на колесах, ще не на санях (Нар. творчість). 8. Ти йому хліб, а він тобі камінь. 9. Не допоможе мертвому кадило, а вороні мило (Нар. творчість).

Завдання 5. Виконайте інтерактивні завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Спрощення в групах приголосних (5 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7Qb7ZkLzsVE&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=11>

Українська мова. Тире в неповних реченнях (8 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FRFtMd9a8Sk&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=3>

Українська мова. Спрощення приголосних (10 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=iGyfri5XmZk&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=10

*Завдання 7. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 28, 161.
2. Спрощення в групах приголосних. URL: <https://navsi200.com/videos/sproshchennya/>

Практичне заняття № 8. Подвоєння букв як наслідку їх збігу та внаслідок подовження приголосних. Розділові знаки при однорідних членах речення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Подвоєння букв внаслідок їх збігу.
2. Подвоєння букв як наслідок подовження приголосних.
3. Вивчення подвоєння букв на уроках української мови.
4. Поняття про однорідні члени речення.
5. Двокрапка і тире при однорідних членах речення з узагальнювальними словами. Кома й тире при однорідних членах речення, не з'єднаних

сполучниками. Кома при узгоджених означеннях. Кома між прикладками. Кома при однорідних членах речення зі сполучниками.

б. Тире між однорідними присудками.

Вивчити:

Якщо ти панна і мадонна, то у тебе є вілла, а на віллі – ванна, а у ванні – тонна манни, яку ти зважуєш у брутто і нетто, і на все це у тебе є білль і булла, яку освятив мулла, але якщо ти без мірри, то у тебе – ні мотто, ні бонни, ні пенні, лише панно, а без цього всього ти не увійдеш в аннали історії.

Завдання 1. На місці крапок поставте, де потрібно, пропущені букви.

Ас...иміляція, компрес...ор, профес...ор, кор...ектор, Андор...а, фін..., ан...али, кас...ета, ак...ордеон, Марок...о, ак...умулятор, конгрес..., вет...о, тон...а, Ліс...абон, буд...изм, фортис...имо, грип..., Мек...а, ком...ентатор, бон...а, Гол...андія, дрес...ирувати, бул...а, ас...орті, ван...а, мот...о, мот...оперегони, біл...ь, ін...овація, гол...андка, ат...естат, брут...о, сюр...еалізм, крос..., ахіл...есова п'ята, труп...а, Брюс...ель, бар...икада, ал...ея, піаніс...имо, ім...ігрант, ем...ігрант, шас...і, ап...еляція, марок...анець, крос...ворд, кор...ектний, інтермец...о, гал...ерея, бюл...етень, гам...а, барок...о, дес...ерт, стак...ато, новел...а, кол...екція, клас...ицизм, мул...а, гум...анізм, віл...а, кас...ир, Дік...енс, мір...а, діаграм...а, депрес...ія, нет...о, пан...о, дол...ар, дон...а, ан...отація, ім...унітет, дис...ертація, кол...ега, ат...аше, ат...ракціон, іл...юзія, суф...ікс, диф...узія, мас...аж.

Завдання 2. Подані іменники поставте у формі орудного відмінка однини.

Зав'язь, честь, важність, тінь, заповідь, біль, тюль, ваніль, розкіш, меншість, медаль, любов, пил, сип, шампунь, полин, розбіжність, емаль, бандероль, цвіль, гостинність, мораль, численність, фальш, галузь, мати, відомість, відповідь, кров, вість.

Завдання 3. Вставте, де потрібно, пропущені букви. Поясніть явище подовження та подвоєння приголосних.

Сторіч...я, туш...ю, міськ...ом, суд...івство, Поділ...я, Поволж...я, зняряд...я, розріс...я, без...вучний, л...ємо, безчест...я, подорож...ю, стін...ий, л...яний, Він...ич...ина, Тернопільщ...на, століт...ь, від...ячити, від...зеркалити, закон...ий, шас...і, сум...а, нет...о, віл...а, Гол...андія, марок...анський, Жан...ет, Мюл...ер, інтермец...о, Ніц...а.

Завдання 4. Перепишіть подані слова у дві колонки. Поясніть правопис слів.

Бе(з)астережний, ві(д)аний, ві(д)окремити, бе(з)успішний, молодіс(т)ю, ро(з)броїти, світа(н)я, зна(н)ь, щас(т)я, столі(т)ь, Полі(с)я, ста(т)я, (л)яний, бо(в)аніти, Ві(н)и(ч)на, солдат(ч)ина, на(д)ністриянський, ві(д)зеркалилася, зако(н)ий, прикордо(н)ик, карти(н)а, (в)есь, (в)ічливий, розрі(с)я, пере(д)ень,

неви(н)ий, самовпевне(н)о, стара(н)о, свяще(н)ий, сказа(н)ий, напруже(н)ість, самові(д)ано, захопле(н)ий, воста(н)є, незвіда(н)ий, вихова(н)ість, ю(н)ат, натхне(н)ий, вогня(н)ий, олов'я(н)ий, ці(н)ість.

Завдання 5. Прочитайте речення, правильно їх інтонуючи. Підкресліть однорідні члени речення, обґрунтуйте вживання ком між ними.

Воля і труд достаток дають. Багатство не в майні, а в гідності. Господарський хліб не білий, але ситний. Живи своїм розумом, але звіряйся з чужим. Відвага або мед п'є, або кайдани тре. Знання і на плечі не тиснуть, і з рук не виснуть. Роботу роблять умінням, а не тільки терпінням. Розум не в роках, а в ділах. Не дивись на чоловіка, а на його діло. Працею не лише силою, а й умінням. Хоч не рано почали, та багато утяли.

Народна творчість.

Завдання 6. Розставте пропущені розділові знаки. Прочитайте речення, дотримуючись правильної інтонації.

1. Пісня і праця великі дві сили (І. Франко). 2. Працею людина і сильна й красива (О. Гончар). 3. Люблю я день і поклоняюсь грому (А. Малишко). 4. Не шукайте пророка в чужій чужині за морями за горами за річками (Д. Чередниченко). 5. До людей неси і посмішку і сміх і розраду і пораду (М. Стельмах). 6. Шукаю вже не щастя а поради (В. Грінчак). 7. Не то сон не то дрімота сповивають його душу (Панас Мирний). 8. А людина вмістилище вічне одночасно і доброго й злого (М. Карпенко). 9. Ми хоч бідні але чесні (М. Коцюбинський). 10. Правічний дух української мови в абсолютній більшості найменувань місцевостей річок гір узвиш низин долин ярів островів озер і всього дрібнішого на нашій рідній землі. 11. І дід і баба у неділю на призьбі вдвох собі сиділи гарненько в білих сорочках (Т. Шевченко). 12. Шаную плуг долоні мозолясті тепло і ласку від упертих рук (А. Малишко). 13. Не гріє сонце на чужині а дома надто вже пекло (Т. Шевченко). 14. Не знаю ні смутку ні печалі ні жалю (В. Грінчак). 15. Калинова крапля скотилась з грудей на ниви на роси на визрілий день (Б. Олійник). 16. Серце б'ється стискається плаче розливає по жилах огонь (В. Сосюра). 17. Я більше ні скарг ні жалів ні сміху зі струн не збуджу (Д. Загул).

Завдання 7. Розставте пропущені розділові знаки. Позначте в реченнях пунктограму «розділові знаки між однорідними членами речення». Однорідні означення підкресліть.

1. Зійшла зелена вольна рута на українському лану (А. Малишко). 2. Я стримаю серце своє українське розхристане серце (В. Сосюра). 3. Молода українська вода набирає цілющої сили! (В. Женченко) 4. Раптом луною вдарила в усі кутки багатоголоса урочиста хвилююча пісня (С. Васильченко). 5. Лунає красивий кришталевий якийсь іскристий голос (О. Гончар). 6. Оксамитний холоднуватий вечір ворухиться навколо нас (М. Стельмах). 7. Паленіють яблука червоні на крихкому білому снігу (П. Перебийніс). 8. Мене шмагала

мокрими крильми стихія невгамовна невблаганна (П. Перебийніс). 9. Він тепер думав про свою теплу чистеньку хатку (Б. Грінченко). 10. Будинки стояли гордовиті пишні недоступні (С. Васильченко). 11. У тихій задушній палаті змарнований день відгорів (П. Перебийніс).

Завдання 8. Підкресліть однорідні члени речення. Обґрунтуйте вживання розділових знаків.

1. Тут живуть майстри хороші й чесні: вуглярі, і теслі, й дьогтярі (М. Стельмах). 2. То були усе знайомі парубки, свої: Тимофій, Іван, Грицько, Онисько, Федір (Панас Мирний). 3. А ціль в усіх одна: робота, праця для правди і добра (І. Франко). 4. Значні площі в Україні займають баштанні культури, як-от: гарбузи, кавуни, дині, кабачки, патисони. 5. Для незнайки виноград увесь однаковий, а вмалець по самій корі пальцями чує, який сорт, бо кора ж різна: то нитчаста, то гладенька, то ребриста, то лускувата... (О. Гончар). 6. Все змішалось в одну мить і злилось до купи: і земля, і море (І. Нечуй-Левицький). 7. Чарівний світ пливе переді мною, як-от: сині води, білі піски, хати на високих берегах (О. Довженко). 8. Усе червоне: листя й небеса, сухе багаття і рясна роса (А. Малишко). 9. Повітряний транспорт потребує подальшого розвитку, а саме: реконструкції аеропортів, поповнення сучасними літаками. 10. Дітей приваблювали його партизанські цяцьки: автомат, пістолет і німецький кортик (М. Стельмах). 11. А у Дем'яна страва добрая була: і маслечко, і сало, і сметана (Л. Глібов). 12. Незабаром цілий стіл був заставлений усякою стравою: борщем, кашею, печеним поросям (Панас Мирний). 13. В іншій діжці – засолена риба: коропці, краснопірки та карасі (Є. Гуцало). 14. В садах вечери: борщ або куліш (М. Вінграновський).

Завдання 9. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Кома між однорідними членами (5 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=m8QwTb_8kdg&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=26

Українська мова. Речення з однорідними членами (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=uJGICnbmxP4&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=27>

Українська мова. Розділові знаки при однорідних членах речення (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=aFFpOTtlmxA&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=37>

Українська мова. Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Розділові знаки (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=m285jXXL6Ks&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=34>

Українська мова. Кома між однорідними членами (8 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=rKqp_6PcbJY&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=10

Українська мова. Речення з кількома рядами однорідних членів (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=aSqDOaGRUf0&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=11>

Українська мова. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами (8 клас).
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=wqjp6um1lec&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=12>

Українська мова. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах (8 клас).
URL:https://www.youtube.com/watch?v=aAn_pgxjYPc&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=15

Українська мова. Подвоєні літери (внаслідок збігу) (10 клас).
URL:https://www.youtube.com/watch?v=Vp-OS_3dnqs&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=9

Українська мова. Подвоєні літери (внаслідок подовження) (10 клас).
URL:https://www.youtube.com/watch?v=pRJAMxPj7P8&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=11

Українська мова. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами (11 клас).
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Z1xiyPb24Cs&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=15>

*Завдання 10. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 29, 30, 158, 160, 161.
2. Подвоєння приголосних. URL: https://www.youtube.com/watch?v=6vELu8B_bPg
3. Однорідні члени речення: які розділові знаки писати? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hX3vDaF8NZM>

Практичне заняття № 9. Орфограми, пов'язані з правописом префіксів. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Відокремлені означення та прикладки

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Орфограма – префікс *з-* (*із-, зі-, с-*).
2. Орфограма – префікси *без-, роз-, воз-, через-*.
3. Орфограма – префікси *пре-, при-, прі-*.
4. Орфограма – префікси *пере-, пред-, перед-*.
5. Кома й тире при відокремлених означеннях. Кома й тире при відокремлених прикладках.

Завдання 1. виправте помилки в написанні префіксів.

Росповісти, сказати, сховище, росписати, знести, спечений, схвалення, зцілення, роснести, безполучниковий, спитати, зцементувати, розформований, безкрайній, зхитрувати, безмежний, сказаний, розпитати, безграмотний, скрикнути, розгорнути, стримувати, розкрутити, безіменний, безпечний, розкопати, росцвісти, зхвилювати, бессмертний, зфабрикований, беспілотний, роскроїти, бесталанний, бесперешкодний, россипати, зповістити, безробітний, росколоти, схрещення, розчищений, бесчасний, бесшумний, безхвостий,

зкошений, бесшлюбний, зкип'ятити, росшити, ростоптати, зколихнути, росповісти, розсунути, зчавити, сформований, сжувати, зтурбований.

Завдання 2. виправте помилки в написанні префіксів.

Сповіщати, скоїти, скоротити, схибити, спекти, збирати, звернути, зломити, зрізати, зрозуміти, зкрутити, стерти, схвилювати, скінчити, створити, змити, зняти, створити, збагнути, списати, схопити, зворушити, сплести, змалювати, зписати, збутися, зкласти, зв'язати, зробити, сфотографувати, зволожити.

Завдання 3. Перебудуйте речення так, щоб означення стояло перед означуваним словом. Чи буде воно відокремлюватись? Перебудовані речення запишіть, обґрунтуйте вживання в них розділових знаків.

1. Вже в усі вікна цвів бузок, синіший за небо (Н. Кир'ян). 2. Гори сплять, повиті млою (Олександр Олесь). 3. Місяць тихо озирає землю, стомлену сном (Б. Грінченко). 4. На рушник лягають крашанки, фарбовані в цибулинні, Біля крашанок стають дві малі й пухкі пасочки, зготовлені на курячих яйцях. На столі – дерев'яні ложки, политі блискучою поливою (За Є. Гуцалом).

Завдання 4. Розставте пропущені розділові знаки. Позначте в реченнях пунктограму «кома і тире при відокремлених означеннях».

1. Асфальтами залите вухо не знає імені «народ» (Л. Костенко). 2. Утомлені своїм довічним рабством раби гадають розірвати пута і скинути ярмо з своєї шиї (Леся Українка). 3. Нема полону й рабства для душі, не скутої нікчемним страхом смерті (Д. Павличко). 4. Лежали в травах списи і мечі скривавлені як блискавки зів'ялі (Д. Павличко). 5. І Біблію вкраїнську прочитає народжене для вірності дитя (Н. Поклад). 6. Ще раз зима прийшла снігами вбрана (І. Франко). 7. Ще спить земля укутана снігами мовчать в льоди заковані річки (Д. Луценко). 8. Злітають дороги навпіл перетяті (М. Стельмах). 9. І сосни сповнені живицею із віт янтарну гублять кров (М. Стельмах). 10. Сосни хитнуться над ранком стривожені місячним сяйвом у сутінь облиті (Л. Забашта). 11. Гора біля гори стоять разом в німій величі одягнені в смерекові ліси (О. Кобилянська). 12. В щілину виднілись нечітко вирізьблені гори загорошені дощем, закублені низьким хмаровинням (Є. Гуцало). 13. Ми стежками підемо ясними по залитих весною полях (В. Сосюра). 14. Над трасою стоїть кремезний дуб грозою й вітром вчений спокійно ловить зорі сотні літ (С. Бурлаков). 15. Небо збіліле від спеки вже сивіє мов попеліє (Леся Українка). 16. Я так люблю тебе село повите синню і снігами! (В. Сосюра) 17. Мотря принесла зав'язані в хустці квітки та стрічки і розсипала їх по столі застеленому білою скатертю (І. Нечуй-Левицький). 18. Спасибі вам мамо за всю доброту і пісню залишену в спадок (Д. Луценко). 19. Ненавистю і мстою одержима душа розпалась мов гнила колода (Д. Павличко).

Завдання 5. Розставте пропущені розділові знаки. Підкресліть прикладки. Прочитайте речення, правильно їх інтонуючи.

1. Живе на острові цариця Цірцея люта чарівниця (І. Котляревський).
 2. Любку посватав гарний парубок Олекса Чабаненко (І. Нечуй-Левицький).
 3. Тендітне хлоп'я цей Гришуня зроду вдався хворобливий (О. Гончар). 4. Біля нього стояла чарівна дівчинка чудесне білокучеряве дитя голубооке й ніжне (Остап Вишня). 5. Начальник поїзда невисокий чоловік з пещеним лицем не ввійшов, а ніби вслизнув до нашого купе (П. Загребельний). 6. Пан Лятошенко кудлатий довгощокий добродій з чудернацьким тоненьким віялом бороди привітно зустрів старого (М. Стельмах). 7. Прийшов Макар митець на всякі вигадки цікавий оповідач і великий насмішник. Влетів у двір відомий усім забіяка Сивенко (С. Васильченко). 8. Надворі порядкував Федір молодший Степанів брат високий показний чолов'яга з тугими рум'яними щоками та гострими карими очима (Григір Тютюнник). 9. Найбільше перелякався тоді їхній сусід кругленький такий бізнесмен із Гонконгу (О. Гончар).

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Вимова й правопис префіксів з-, с-, роз-, без- (5 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=Gd-se_7jh8k&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=12

Українська мова. Розділові знаки при дієприкметникових зворотах (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=a7-Ntqs28Q8&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuC7HfxOHoeWla6Xq&index=2>

Українська мова. Розділові знаки при відокремлених означеннях (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=LvhPSZeeviA&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=26>

Українська мова. Розділові знаки при відокремленій прикладці (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=76Uflm3UTis&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=30>

Українська мова. Правопис префіксів (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=X0tD2EjYDmE&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=12

Українська мова. Розділові знаки в реченнях із відокремленими означеннями (11 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=gmol6KHt1j0&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=10>

Українська мова. Розділові знаки в реченнях із відокремленими прикладками (11 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=ZKLFO_iT5-o&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=16

*Завдання 7. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 31, 158, 161.
2. Правопис префіксів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Re5eZF9Tmvw>
3. Відокремлені означення. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Qy84MrWWhAs>

Практичне заняття № 10. Правопис суфіксів. Розділові знаки при відокремлених обставинах

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Орфограми, пов'язані з правописом іменникових суфіксів.
2. Орфограми, пов'язані з правописом прикметникових та дієприкметникових суфіксів.
3. Орфограми у суфіксах дієслів.
4. Кома при обставинах, виражених дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами.
5. Кома при відокремлених обставинах, виражених сполученням іменників з прийменниками.

Завдання 1. Утворіть нові слова за допомогою суфіксів **-ов-, -ев- (-єв-),** поясніть їхній правопис.

Ялинка, кизил, черешня, соя, дуб, верба, граб, слива, лосось, каракуль, вишня, яблуна, мальва, ромашка, щавель, квасоля, жолудь, радій, гелій, магній, калій, тюль, мітинг, підсумок, перець, морж, лозунг, лід, нікель, марганець, песець, бязь, емаль, фланель, алюміній, натрій, мазь, шарж, хвощ, борщ, матч, замша, душ, ківш, помаранч, овоч.

Завдання 2. На місці крапок поставте **-е(є)-** чи **-о(ьо)-, -йо-.**

Оранж...вий, полудн...вий, вермішел...вий, взірц...вий, кизил...вий, коричн...вий, тін...вий, півоні...вий, замш...вий, марганц...вий, марш...вий, груш...вий, вогн...вий, деш...вий, ситц...вий, гутаперч...вий, черепах...вий, квасол...вий, алюміні...вий, свинц...вий, вол...вий, перц...вий, песц...вий, торц...вий, магні...вий, алич...вий, парч...вий, раді...вий, бо...вий, квітн...вий, емал...вий, овоч...вий, нул...вий, плеч...вий, ясен...вий, промен...вий, ключ...вий, га...вий, яблун...вий, чебрец...вий.

Завдання 3. Від поданих іменників утворіть присвійні прикметники чоловічого та жіночого родів.

Відвідувач, спадкоємець, комерсант, директор, комісіонер, власник, шахтар, секретар, мачуха, нянька, пасажир, касир, кредитор, приятель, репетитор, коваль, лікар, сторож, завідувач, касир, аптекар, перукар, професор, Валентин, Валентина, Володя, Ольга, Василь, Андрій, Марія, Наталя, Петро, Мирослава, Мирослав, Михайло, Оксана, Олекса, Леся.

Завдання 4. Розставте пропущені розділові знаки. Позначте в реченнях пунктограму «кома при відокремлених обставинах». Дієприслівникові звороти підкресліть.

1. У тихім небі злагоди й любові пославши май дібровам і полям, летять мої лелеки чорноброві (Б. Олійник). 2. Ось десь узявся невеличкий кібчик і виголошуючи свою голодну пісню високо знявся над вашою головою (Панас Мирний). 3. Почіплявшись пазурами за стовбури дерев строкаті дятли довбали

дзьобами кору дістаючи з-під неї поживу (Є. Гуцало). 4. Довгими ракетами здіймались догори співи птахів і закруглившись на кінці падали й зникали (В. Винниченко). 5. Над сріблом води лісової знімаючись щиглик дзвенів (М. Рильський). 6. І зборовши і кволість і втому чайка в даль полетіла блакитну (С. Будний). 7. Горітимуть свічки весняних журавлів перетинаючи наскісно небо (Є. Гуцало). 8. Яструб-тетерев'ятник чи мене злякавшись чи здобич помітивши зірвався прошелестів поміж дубового листа пропав удалині (Є. Гуцало). 9. Потемніли побільшали дерева врізаючись у блакитне склепіння неба і віщуючи вітер загуділи дуплаві липи (М. Стельмах). 10. Там запашні збираючи приноси літали наче іскри бджоли й оси (Д. Павличко). 11. Дзижчали бджоли збільшуючи тишу (М. Рильський). 12. Погулявши коло бджіл і наївшись огіркових пуп'янків натрапив я на моркву (О. Довженко). 13. Зціпивши зуби високо піднявши брови ми обережно ступали і хруснувши сухою гілкою зупинялись озирались і слухали (В. Винниченко). 14. Навіть намалювавши на пузі великими літерами «Люблю Україну» слизняк так і зостанеться слизняком (Г. Кирпа). 15. Боролись пращури віками лихий не корячись добі (О. Самара). 16. І вийшов він вперед змахнувши булавою над віком над життям над раттю бойовою (А. Малишко). 17. При Хмельницькому українська нація народилася, заявивши про себе світові (П. Загребельний). 18. Неоціненну послугу Мазепі несамохіть зробила російська церква щороку протягом віків виголошуючи анафему його пам'яті і в такий спосіб нагадуючи українцям про цього великого патріота (А. Шевченко). 19. Святиню захищатиму від хамства відкинувши і сумніви і страх (Б. Манюк). 20. Витри піт солоний із чола і трудись забувши про утому (М. Луків).

Завдання 5. Розставте пропущені розділові знаки. Поясніть пунктограми.

1. Отак тривожачись мовчки співає вона (М. Стельмах). 2. Заквітчана пісня простилася душу мою заквітчавши (Є. Гуцало.) 3. Виглядає миленького сумуючи мила (Б. Грінченко). 4. Ви обминали боячись мене (Т. Осьмачка). 5. Над тихою водою зелене марево гойдаючись пливло (В. Грінчак). 6. За вікном у вишневих гілках шарудить бешкетуючи вітер (Д. Луценко). 7. Листок на поле сяде наче птиця і відпочивши знову полетить (Д. Павличко). 8. Повели молодих по селу гукаючи співаючи (Марко Вовчок). 9. Олень, голову свою опустивши долі тяжко слухав і мовчав і корився долі (Д. Павличко). 10. Гримнувши ланцюгом з будки вибрався кудлатий завбільшки з теля, собацюра (Є. Гуцало). 11. Собака зробився невеселий і покрутившись знехотя потюпав геть (О. Довженко). 12. Не навчаючись не навчишся. Не почавши думай почавши роби (Нар. творч.).

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Букви е, и, і в суфіксах іменників (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=h4zxxaPrF1Y&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=20>

Українська мова. Букви е, о, и в прикметникових суфіксах (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Lgk9uhcmLqE&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=29>

Українська мова. -Н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=oCKPuw7BNRA&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=15>

Українська мова. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=1A1W1k5YAOE&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=13>

Українська мова. Розділові знаки при одиничному дієприслівникові (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=fhferhHZ0Zs&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=18>

Українська мова. Розділові знаки при відокремлених обставинах (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=C8yCMt--jc&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=32>

Українська мова. Правопис суфіксів (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=76KpFRix0XI&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=13

Українська мова. Розділові знаки в реченнях із відокремленими обставинами (11 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=A3ZNkU77nWA&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=11>

*Завдання 7. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 32–34, 158.
2. Відносні прикметники та їхні суфікси. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IIIjcF9KfyU>
3. Відокремлені обставини. URL: https://www.youtube.com/watch?v=4IA-ZWY_LdE
4. Дієприслівниковий зворот. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=z-WsV-Qj-x8>

Практичне заняття № 11. Загальні правила правопису складних слів. Розділові знаки при відокремлених додатках

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Сполучні звуки [o], [e]. Складні слова без сполучного звуку.
2. Правопис складних іменників і прикметників.
3. Правопис прикладки.
4. Складні числівники та займенники.
5. Особливості правопису складних прислівників.
6. Правопис складних прийменників, сполучників, часток.
7. Складні слова у шкільній програмі з української мови.
8. Розділові знаки при відокремлених додатках.

Завдання 1. Напишіть правильно складні прикметники.

Науково/технічний, військово/зобов'язаний, культурно/освітній,
українсько/американський, індо/європейський, світло/зелений,
червоно/гарячий, темно/шоколадний, вельми/шановний, високо/авторитетний,
три/кутний, договірно/правовий, екс/чемпіонський, суспільно/політичний,
масово/політичний, професійно/кваліфікаційний, судово/експериментальний,
сніжно/білий, північно/західний, вогне/небезпечний,
вантажно/розвантажувальний, напів/шкіряний, довідково/інформаційний.

Завдання 2. Напишіть слова разом, окремо чи через дефіс.

Екс/чемпіон, зірви/голова, напів/провідник, орг/відділ, відео/телефон,
віце/прем'єр, колись/то, хтозна/куди, як/найбільше, де/не/де, в/цілому,
по/четверте, хоч/не/хоч, далеко/таки, в/нічию, по/латині, десь/то, по/двоє,
стоп/кран, пів/огірка, військово/спортивний, гори/цвіт, людино/день, на/жаль,
до/купи, в/основному, без/вісти, веб/ресурс, стерео/звук, аграрно/промисловий,
сніжно/білий, екс/король, жовто/гарячий, біло/зелений, макро/економіка,
науково/технічний, блок/система, паро/плав, напів/автомат, авіа/промисловість,
північно/кримський, міні/автомобіль, жовто/блакитний, жовто/дзьобий,
пів/години, крем/брюле, договірно/правовий, культурно/освітній,
гостро/критичний, ново/грецький, мінерально/сировинний,
житлово/будівельний, військово/повітряний, суспільно/корисний,
науково/експериментальний, загально/господарський, об'ємно/просторовий,
електронно/оптичний, пліч/о/пліч, день/у/день, по/латині, на/гора, коли/не/коли,
де/небудь, віч/на/віч, по/простому, сам/на/сам, хтозна/коли, по/праву, по/друге,
як/не/як, раз/по/раз, десь/не/десь, військово/зобов'язаний, врешті/решт, десь/то,
як/раз, як/небудь, будь/коли, по/двоє, на/похваті, по/ночі, у/розтіч, в/щерть,
за/світла, псевдо/республіка, з/переляку, суспільно/корисний,
воєнно/стратегічний, садово/городній, садово/дачний, садово/парковий,
науково/подібний, світло/непроникний, світло/сірий, світло/стійкий,
біло/кам'яний, біло/золотистий, біло/сніжний, ясно/окий, ясно/блакитний,
ясно/головий, ніжно/тонний, міні/конспект, ніжно/колірний, ніжно/шкірий,
по/моєму, казна/куди, рік/у/рік, урешті/решт, хтозна/коли, по/вашому,
на/добраніч, якимось/то, по/іспанськи, уряди/годи, по/одинці, будь/що/будь,
по/четверте, на/виплат, високо/ефективний, супер/обкладинка,
західно/європейський, мікро/схема, все/таки, червоно/гарячий,
військово/повітряний, бізнес/центр, веб/сторінка, євро/стандарт, чудо/творний,
волого/стійкий, кіно/фестиваль, південно/український, південно/західний,
південно/слов'янський, садово/городній, садово/декоративний,
садово/парковий, науково/дослідний, науково/практичний, науково/подібний,
псевдо/Фауст, кінець/кінцем.

Завдання 3. Напишіть правильно складні іменники.

Мікро/міліметр, пів/Львова, націонал/соціаліст, екс/віце/прем'єр/міністр,
лісо/смуга, людино/година, інженер/механік, лісо/степ, літак/снаряд,
пів/години, пів/Європи, пасажиро/кілометр, крути/голова, пів/яблука,
нечуй/вітер, мало/літражка, бджоло/знавство, багато/тиражка, радіо/фізик,

альфа/промені, водо/грай, Мало/катеринівка, агро/грунто/знавство, Ново/українка, буряко/комбайн, водо/масло/заправник, барометр/анероїд, авіа/мото/будування, блок/апарат, Велико/британія, дівчина/красуня, земле/впорядкування, пів/життя, напів/провідник, життя/буття, жокей/клуб, жень/шень, житло/кооперація, земле/трус, пів/лимона, зерно/елеватор, стоп/кран, жирно/молочність, фото/монтаж, восьми/класник, динамо/машина, динамо/метр, жук/носоріг, пів/Африки, залізо/бетон, 50/річчя, сто/шістдесяти/річчя, євшан/зілля, полин/трава, дід/хлібороб.

Завдання 4. Розділіть складні прикметники на три колонки: у першу ті, що пишуться разом, у другу – через дефіс, у третю – окремо.

I. Науково/технічний, вісімнадцяти/градусний, атомно/молекулярний, буряко/збиральний, суспільно/шкідливий, вогняно/червоний, віце/адміральський, військово/повітряний, арматурно/зварювальний, зовнішньо/політичний, культурно/освітній, лісо/захисний, обернено/пропорціональний, індо/європейський, світло/захисний, яскраво/червоний, різко/виявлений, темно/шоколадний, темно/шкірий, торгово/кооперативний, ткацько/обробний, рожево/золотий, суспільно/політичний, жовто/гарячий.

II. Всесвітньо/відомий, колісно/гусеничний, політично/зрілий, загально/демократичний, золотаво/зелений, вокально/інструментальний, експериментально/дослідний, єдино/кровний, матеріально/технічний, суспільно/корисний, всесвітньо/історичний, електро/акустичний, електронно/ядерний, англо/сакський, близько/споріднений, внутрішньо/політичний, ветеринарно/зоотехнічний, внутрі/класовий, водно/спортивний, вагоно/ремонтний, прямо/залежний, вертикально/свердлильний, афро/азіатський, виробничо/споживчий, північно/атлантичний, радіо/фізичний, лампово/детекторний, спортивно/оздоровчий, критико/бібліографічний, вище/зазначений.

Завдання 5. Розставте пропущені розділові знаки. Позначте пунктограму «кома при відокремлених додатках».

1. Микола замість панського лану вийшов на своє поле (І. Нечуй-Левицький). 2. На його дворі замість похилої хатини стояв веселий будинок (Панас Мирний). 3. Максим замість відповіді тільки отак розкрив рота та показав два ряди білих-пребілих зубів (О. Кониський). 4. Ні птиць ані людей опріч ясної зірки в високості (А. Малишко). 5. Крім Андрія Галактіоновича вчителя ще земського буде тепер у нас новий молодий учитель (О. Гончар). 6. На відміну від рослин тваринам необхідні для живлення складні органічні речовини: білки, жири і вуглеводи. 7. Творчість – це завжди ненасить і самоспалення. На все інше навіть на любов творцеві залишаються крихти.

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Правопис складних слів (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=VVMdHHvrtPI&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89>

Українська мова. Правопис складних іменників (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=RnHmrMBE1AY&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=23>

Українська мова. Написання складних прикметників (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=T0qnHLe-fPw&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=31>

Українська мова. Написання прислівників окремо і разом (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=EiJPIJjH4Q&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOHOeWla6Xq&index=30>

Українська мова. Написання прислівників з дефісом (7 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=3YOCZ2BzIdA&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOHoeWla6Xq&index=31>

Українська мова. Розділові знаки при відокремлених додатках (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=jEgblYbkUFk&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XF1V&index=28>

Українська мова. Написання складних слів (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=nKBpuSsBHul&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=18

*Завдання 7. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 35–44, 158.
2. Складні іменники: написання разом, окремо, через дефіс. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8OR5c4HBg0s>
3. Складні прикметники: разом, окремо, через дефіс. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LAjk8W0w3GY>
4. Правопис прислівників: разом, окремо, через дефіс. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ij3CQJuTR-s&list=RDCMUCKZ9W_5yg6NeV92ak02CdSg&index=5

Практичне заняття № 12. Правила вживання великої літери

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Велика літера в уособлених назвах (у власних назвах людей, у назвах дійових осіб художніх і фольклорних творів, у назвах міфологічних істот і божеств).
2. Велика літера в адміністративно-територіальних, політичних назвах (назвах держав, автономних адміністративно-територіальних центрів, у назвах державних, партійних, громадських, профспілкових та інших установ та організацій; назви посад, звань, учених ступенів).
3. Уживання великої літери у географічних і топографічних власних назвах.

4. Уживання великої літери у назвах творів художніх, музичних, назвах пам'яток архітектури, замків тощо.
5. Назви історичних подій, епох, назви конгресів, назви наукових праць, газет, журналів, історичних пам'яток.
6. Велика літера у складноскорочених назвах.
7. Велика літера у шкільній програмі з української мови.

Завдання 1. Виберіть із дужок правильний варіант написання.

(З/з)апорізька (А/а)томна (Е/е)лектростанція, (К/к)абінет (М/м)іністрів (У/у)країни, (В/в)ерховна (Р/р)ада (У/у)країни, (Г/г)ора (Г/г)оверла, (К/к)раїни (З/з)аходу, (А/а)зовське (М/м)оре, (В/в)еликий (П/п)іст, (Н/н)овий (Р/р)ік, (С/с)ело (З/з)елений (Г/г)ай, (П/п)резидент (У/у)країни, (Д/д)оцент (К/к)афедри (У/у)країнської (М/м)ови, (С/с)аудівська (А/а)равія, (Ш/ш)тат (К/к)олорадо, (Т/т)ихий (О/о)кеан, (В/в)елика (В/в)едмедиця, (В/в)улиця (Х/х)рещатик, (О/о)рганізація (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій, (Є/є)вропейський (В/в)алютний (Ф/ф)онд, (М/м)істо (Ж/ж)овті (В/в)оди, (Д/д)ень (П/п)еремоги, (Р/р)іздво (Х/х)ристове, (К/к)иївський (В/в)окзал, (У/у)горська (Р/р)еспубліка, (А/а)кадемія (Н/н)аук (У/у)країни, (Д/д)ержавний (Б/б)анк (У/у)країни, (М/м)іністерство (О/о)світи і (Н/н)ауки (У/у)країни, (І/і)нститут (М/м)овознавства ім. О.О. Потебні АН України.

Завдання 2. Правильно напишіть назви з великої або малої літери.

(К)онституційний (с)уд (у)країни, (а)ндріївський (у)звіз, (л)ауреат (д)ержавної премії імені Тараса Шевченка, (м)уза, (д)ід-(м)ороз, (д)охристиянська (д)оба, (р)еспубліка (м)олдова, (а)соціація міст (у)країни, (м)іжнародний (б)лагодійний (ф)онд конкурсу В. Горовиця, (п)апа (р)имський, (є)пископ, (р)ектор (к)иївського (у)ніверситету, (р)осіянин, (п)рокурор, (п)резидент України, (г)еркулес, (і)ссик-(к)уль, (м)итрополит, (а)нгел, (б)огородиця, (і)сус (х)ристос, (н)ародний (а)ртист України, (а)рхангел (м)ихаїл, (р)обінзон, (м)іністр (о)світи і (н)ауки України, (а)кадемік НАН України, (г)олова профкому, (к)обзар, (д)епутат (в)ерховної (р)ади, (к)аменяр, (ч)ервона (ш)апочка, (у)країнська (с)оціал-(д)емократична (п)артія, (ч)атир-(д)аг, (в)улиця (г)енерала (п)отапова, (м)іністерство (к)ультури (у)країни, (з)ал (з)асідань (в)ерховної (р)ади (у)країни, (м)істо (ж)овті (в)оди, (ф)ілологічний (ф)акультет, (у)жгородський (н)аціональний (у)ніверситет, (д)(в)(н)(з) (у)жгородський (н)аціональний (у)ніверситет, (ч)ервоний (х)рест, (є)вропейський (с)оюз, (п)арламентська (а)самблея (р)ади (є)вропи, (р)ада (н)аціональної (б)езпеки і (о)борони.

Завдання 3. Відповідно до норм використання великої літери відкоригуйте власні назви.

Ужгородська міська рада, департамент культури закарпатської обласної державної адміністрації, дп ужгородське лісове господарство, закарпатська обласна рада, закарпатська облдержадміністрація, комунальне некомерційне підприємство ужгородська районна клінічна лікарня ужгородської районної

ради, комунальне некомерційне підприємство ужгородський районний центр первинної медико-санітарної допомоги ужгородської районної ради, ужгородська районна філія закарпатського обласного центру зайнятості, ужгородське відділення управління виконавчої дирекції фонду соціального страхування України в закарпатській області, ужгородське районне відділення поліції ужгородського відділу поліції ГУНП в закарпатській області, ужгородський відділ обслуговування громадян (сервісного центру) головного управління пенсійного фонду України в закарпатській області, управління державної казначейської служби України в ужгородському районі закарпатської області, лінгвістична гімназія ім. Т.Г. Шевченка ужгородської міської ради закарпатської області, навчально-виховний комплекс веселка ужгородської міської ради закарпатської області, лицей ерудит великобerezнянської селищної ради ужгородського району закарпатської області, департамент освіти і науки, молоді та спорту закарпатської обласної державної адміністрації, центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, ВДНЗ України буковинський державний медичний університет, київський національний лінгвістичний університет, українсько-угорський навчально-науковий інститут ДВНЗ ужгородський національний університет, інституту філології київського національного університету імені Тараса Шевченка, інституту словакістики та медійних студій філософського факультету пряшівського університету, університет ім. Марії Склодовської-Кюрі в Любліні.

Завдання 4. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Велика буква та лапки у власних назвах (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=aH25bI9KxYM&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=8>

Українська мова. Велика літера й лапки у власних назвах (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=NA845FXuZOs&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=14

Українська мова. Уживання великої літери (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=cyrQQ00nGbU&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=16

*Завдання 5. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 45–61.
2. Велика літера. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Z6NC0X22Eo4>

Практичне заняття № 13. Правила переносу. Розділові знаки при уточнювальних, пояснювальних і приєднувальних членах речення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Орфографічні правила переносу.
2. Технічні правила переносу.
3. Кома й тире при уточнювальних, пояснювальних і приєднувальних членах речення.
4. Особливості вивчення пунктуації простого ускладненого речення на заняттях з української мови в ЗЗСО та фахової передвищої освіти.

Завдання 1. Поділіть слова для орфографічного переносу.

Зав'язь, честь, важність, заповідь, ваніль, розкіш, меншість, медаль, любов, шампунь, полин, розбіжність, емаль, бандероль, гостинність, мораль, численність, відомість, відповідь, Т.Г. Шевченко, ТУ-42, Ліна Костенко, громадський, Анастасія, Катерина, Ядвіга, Олександр.

Завдання 2. Розставте пропущені розділові знаки. Позначте в реченнях пунктограму «кома при уточнювальних членах речення».

1. Там між гушавиною молодого гілля у зеленому листі навперейми одна другій щебетали пташки (Панас Мирний). 2. І все ж таки свербить розказати бодай дешицю не для повчань хитромудрих а просто так для душі (Є. Гуцало). 3. Там в тихім заливі не дуже близько від берега мов стадо каченят село розсілось (І. Франко). 4. Вогонь обпалить крила й я впаду туди у темні води в глибину в холодну тишу... (Леся Українка) 5. Одного разу у дорозі вилучилося мені заночувати на селі у маленькій такій хатинці у вишневім садочку (Марко Вовчок). 6. Дівчина сиділа на обніжку на зеленій траві та плела вінок з ромену сокирок трав'янок і других польових квіток (Панас Мирний). 7. Там на Стецьковому городі самотно поміж огірковим гудинням та картопляними кущами стояла стара груша (Б. Грінченко). 8. Це тут у сквері заводському я слухав музику не раз (В. Сосюра). 9. Присівши на пеньку серед поляни я розглядав видовисько туманне (М. Рильський). 10. Там на Поліссі тож було співали дружки весільні аж дзвеніла хата (Леся Українка).

Завдання 3. У поданих реченнях визначте уточнювальні члени речення, виділіть їх розділовими знаками. Розставте інші пропущені розділові знаки.

1. Тут в полонині, де небо накриває безлюдні простори, що живуть в самотині тільки для себе, вікує тиша. 2. А в той час титар сивий аж білий з довгими вусами тричі навхрест підійняв вгору здоровий полив'яний червоний жбан сити... 3. За довгими в три ряди столами сиділи бояри з бояринями духовні особи воєводи з жонами значні княжі мужі та гридні. 4. Дерев'яні стіни і стеля взялися памороззю посеред землянки якраз під димарем чорніло

викладене з дикого каменю вогнище. 5. Матч з Одесою зі збірною командою одеських середніх шкіл відбувся своєчасно. 6. Нарешті її перевели в іншу окрему палату. 7. Цей день 7 липня вважається найкращою порою заготівлі лікарських рослин. 8. Вечорами особливо зимовими, коли за вікном завивав вітер і сипала снігом у шибки віхола, розповідав цікаві бувальщини про князів та дружинників-богатирів. 9. Дощ пускаючись щодалі рясніше лопотів об напнуту шинель, а там далеко внизу на рідній стороні ще світило сонце. 10. У деяких регіонах зокрема на Галичині до сходу сонця запалювали на подвір'ї Дідуха.... 11. 23 квітня 1185 року у вівторок у день Георгія Победоносця християнського патрона князя Ігоря над Новгородом-Сіверським затрубили бойові труби. Їхні радісно-закличні мідні голоси полинули з високих валів фортеці далеко навкіл на посад, що розкинувся на горі на Поділ та розлогі яруги, де серед гущавини дерев тулилися халупи бондарів стельмахів ковалів кожум'яків зброярів щитників за Десну. 12. За сотні кілометрів від суходолу серед моря цієї ночі здригається від вітру пароплав обмерзлий кригою обсипаний снігом.

Завдання 4. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Основні правила переносу (5 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=vQPUc2e1gj4&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2L_eepV5kc&index=9

Українська мова. Розділові знаки при уточнювальних членах речення (8 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=IDk0yP6l_OM&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AlUiXowQ7XF1V&index=34

Українська мова. Правила перенесення слів із рядка в рядок (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=xRqdRempDeo&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=15

*Завдання 5. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 63, 64, 158, 161.
2. Як переносити слова з рядка в рядок. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vDqiLfeHszg>

Модуль 3. Правопис слів іншомовного походження

Практичне заняття № 14. Правопис слів іншомовного походження

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. М'який знак у словах іншомовного походження.

2. Апостроф у словах іншомовного походження.
3. Неподвоєні й подвоєні букви на позначення приголосних у словах іншомовного походження.
4. Букви *u, i, i* та *e, e* у словах іншомовного походження.
5. Слова іншомовного походження у шкільній лінгводидактиці.

Завдання 1. виправте помилки, оберіть 10 слів і поясніть їхній правопис.

Новелла, Гельсинкі, хоббі, бравісимо, експрессо, шассі, бурмістер, єпископ, геніяльний, Дидро, іміграція, еміграція, латте, панна, лібретто, Рио-де-Жанейро, християнство, бізнес, Капри, жюрі, кипаріс, парфюмерія, Ватікан, джінси, зігзаг, віла, аннали, сюрреалізм, стакатто, капуччіно, баланс, Флоріда, брошюра, Ніцца, дізель, кінджал, митрополит, Цюрих, Чілі, курйоз, прем'єр-міністр, кон'юнктура, б'юджет, конферанс'є, Кордильєри, н'юанс, пацієнт, В'єтнам, бар'єр, вінетка, б'язь, чіпси, бургомистр, Фейєрбах, Калькута, тінейджер, ріелтор, манік'юр, педікюр, тірамісу.

Завдання 2. Запишіть правильно слова іншомовного походження.

Мін..йон, ескадрил..я, інтер..єр, кар..єра, бел..єтаж, порт..єра, бракон..єр, круп..є, барел..єф, диз..юнкція, ришел..є, контр..ярус, дос..є, грил..яж, інтерв..ю, ін..юнктив, кол..є, п..юпітр, вол..єр, прем..єра, гондол..єра, пас..янс, ад..юнктура, суб..єкт, п..єса, пенал..ті, об..єктив, порт..є, шансон..є, кан..йон, модел..єр, Н..ютон, рел..єф, міл..ярд, павіл..йон, В..єтнам, п..єдестал, миш..як, ін..єкція, ан..отація, нет..о, стак..ато, Ел..ада, ім..обілізація, ін..овація, мот..о, ір..егулярний, тон..а, гам..а, конфет..і.

Завдання 3. Поставте на місці крапок потрібні літери.

Текст..ль, ру..на, абор..ген, мак..яж, реж..сер, м..леді, генет..ка, а..р, Мадр..д, дж..нси, ч..пси, т..нейджер, кришна..т, Сканд..навія, астеро..д, бель..таж, фу..те, кано.., ре..міграційний, ре..стр, арт..рія, бельгі..ць, вінч..стер, абітурі..нт, фель..тон, ..вро, фе..рія, і..рархія, вінь..тка, ід..я, ді..та, п..ня, конв..єр, ду..ль, пар..о, Моль..р, п..тарда, с..ртакі, ф..аско, пат..о, р..петитор, ш..фон, деф..ле, пер..метр, пр..нтер, реч..татив, імб..р, аз..мут, д..логія, д..агноз, в..олончель, д..наст..я, ауд..тор..я, пац..ф..зм, Ваш..нгтон, аж..отаж, дез..нформація, асоц..ац..я, фем..н..зм, полем..ка, клас..ф..кац..я, ..стор..зм, пер..од..ка, д..ректор..я, серт..ф..кат, д..апазон, д..лер, форт..с..мо, д..в..денди.

Завдання 4. Вставте, де потрібно, пропущену літеру.

Ім..унітет, ас..стент, піц..а, Апен.іни, Рус..о, гет..о, новел..а, ем..ігрант, фін..ський, мадон..а, марок..анський, ір..аціональний, бравіс..имо, ім..іграція, імпрес..іонізм, дон..а, беладон..а, віл..а, груп..а, антен..а, пен..і, пан..о, Тал..ін.., барок..о, Він..іпег, конфет..і, оперет..а, інтермец..о, ас..міляція, гол..андець, Ус..урі, хоб..і, дюс..ельдорфець, буд..изм.

Завдання 5. Вставте, де потрібно, м'який знак та апостроф.

П..едстал, марсел..еза, комп..ютер, конферанс..є, т..юль, він..етка, П..емонт, миш..як, міл..ярд, Гот..є, к..янті, ф..юзеляж, павіл..йон, кар..єр, Монтеск..є, Женев..єва, Фур..є, Мол..єр, мад..яр, кон..юнктура, філ..м, р..юкзак, прем..єр, б..єф, монпанс..є, т..юбик, ал..батрос, кур..йоз, сер..йозний, Б..йорк, бул..йон, Н..ютон, ін..екція, б..юджет, ател..є, транс..європейський, п..юре, конс..єрж, ад..ютант, б..юрократія, ф..юзеляж, порт..єра, жул..єн.

Завдання 5. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Написання слів іншомовного походження: букви и, і (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=SdJ0FDdEBNE&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=7

Українська мова. Подвоєння букв у загальних і власних назвах іншомовного походження (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=9KqQ3hFk2YY&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=8

Українська мова. Правопис м'якого знака у словах іншомовного походження (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=XOXk5bqAKFk&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=13

Українська мова. Правопис апострофа у словах іншомовного походження (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=UWQzVjjmZkg&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=14

Українська мова. Написання слів іншомовного походження (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=_yhk78izNS4&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=21

*Завдання 6. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 128–130, 138, 139.
2. И та і в словах іншомовного походження. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=iZXrereKXYE>

Практичне заняття № 15. Правила правопису слов'янських та неслов'янських прізвищ та імен, українських географічних назв та географічних назв інших країн

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Правопис прізвищ та імен слов'янського та неслов'янського походження.
2. Правопис прізвищ і географічних назв слов'янського походження з прикметниковими суфіксами та закінченнями.

3. Правопис географічних назв іншомовного походження.

Завдання 1. Поясніть правопис прізвищ та імен слов'янського та неслов'янського походження.

Голембйовський, Пйотровський, Мйодович, Аньолек, Козьолецький, Івашкевич, Міцкевич, Мічатець, Міклошич, Фучик, Шимчак, Коперник, Козицький, Бжозович, Єжі, Єнсі, Іржі, Домбровський, Заремба, Кемпа, Зайончек, Пайонк, Венгжинович, Свенцицький, Яблонський, Свядек, Цвік.

Завдання 2. Запишіть правильно прізвища та імена слов'янського та неслов'янського походження.

Людвіг/ван/бетховен, гулак/артемовський, добрий/вечір, ібн/русте, да/вінчі, підкуй/муха, ді/вігторіо, леся/українка, д/аламбер, д/артаньян, мак/картні, мак/кінлі, сан/мартін, убий/вовк, о/коннор, ла/фонтен, дон/педро, дон/кіхот, лу/сінь, жан/жак, драй/хмара, жорж/санд, ван/мен.

Завдання 3. Подані географічні назви напишіть відповідно до правил правопису.

Верхнь/дніпровськ, кам'янець/подільський, новгород/сіверський, західний/буг, рава/руська, давидів/блід, залісся/перше, харків/товарний, буенос/айрес, біло/пілля, атлантик/сіті, старо/костянтинів, глиньск/загора, лас/вегас, мало/ярославець, улан/уде, дво/річчя, ла/плата, ясно/городка, широкий/яр, повализька/бистриця, копай/городок, шар/город, франкфурт/на/майні, пуца/водиця, кам'янка/дніпровська, северо/донецьк, переяслав/хмельницький, верни/город, чехо/словацьчина, ла/манш, вест/індія, ріо/де/жанейро, новоград/волинський, старий/самбір, ново/українка, івано/франківськ, нова/каховка, сухо/дільськ, гуляй/поле, лос/анджелес, па/де/кале, володимир/волинський, горішні/плавні, гола/пристань, кам'янка/бузька, камінь/каширський, судова/вишня, середина/буда, могилів/подільський, велико/тирново, томашув/мазовецький.

Завдання 4. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Написання прізвищ та імен по батькові (6 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=z_1C-jUpTrY&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=17

Українська мова. Написання прізвищ прикметникової форми (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=tRwB8vZIAuo&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=26>

*Завдання 5. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 141–154.

2. Складні випадки написання географічних назв. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=ysVkvuNEzzo>

Модуль 4. Правопис відмінюваних слів. Розділові знаки у простому ускладненому реченні

Практичне заняття № 16. Правопис відмінкових закінчень іменників

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Іменник. Поділ іменників на відміни та групи.
2. Літери *о, е, є* в закінченнях орудного відмінка однини і множини іменників першої відміни.
3. Літери *а, я* та *у, ю* в родовому відмінку однини іменників другої відміни.
4. Літери *о, е, є* в закінченнях давального і орудного відмінків іменників другої відміни.
5. Правописні особливості закінчень орудного відмінка однини іменників третьої відміни.
6. М'який знак у словоформах іменників родового відмінка множини.
7. Відмінювання іменників у шкільній програмі з української мови.

Завдання 1. Визначте рід іменників.

Собака, шампунь, емаль, зал, путь, кашне, Сибір, насип, месьє, перепис, нежить, тюль, живопис, тромб, сажень, вуаль, розкіш, приبلуда, продаж, толь, кір, ячмінь, полин, жовч, лазур, фрау, адреса, дріб, нехворощ, мігрень, путь, лінь, Сочі, кашне, Дніпро, Кіліманджаро, авокадо, колібрі, кенгуру, шосе, вінчання, таксі, Тбілісі, ему, алое, Туапсе, ранчо, есе.

Завдання 2. Утворіть словосполучення.

Прудк... ківі (птаха), вузьк... боа (шарф з пір'я або хутра), зелен... ківі (плід), велик... боа (змія), прибул... месьє, трамвайн... депо, військов... аташе, струнк... міс, м... імпресарію, справедлив... рефері, смілив... тореро, відом... шансоньє, елегантн... маестро, австралійськ... кенгуру, овочев... рагу, шотландськ... поні, заповзят... папараці, екстравагантн... кутюр'є, усміхнен... фрейліна, люб'язн... портъє, літн... мадам, серйозн... фрау, криклив... какаду, швидк... ему, маленьк... шимпанзе, крихітн... колібрі.

Завдання 3. Від поданих імен та імен по батькові утворіть форму кличного відмінка.

Андрій Валерійович, Галина Федорівна, Валерій Михайлович, Геннадій Микитович, Михайло Петрович, Володимир Олександрович, Олександр Григорович, Богдан Олегович, Віктор Антонович, Юрій Анатолійович, Ірина Василівна, Раїса Зіновіївна, Олена Борисівна, Ірина Павлівна, Тетяна Григорівна, Людмила Іванівна, Зінаїда Костянтинівна, Ніна Арсентіївна,

Мар'ян Назарович, Давид Миронович, Микола Іванович, Зінаїда Петрівна, Оксана Тарасівна, Дмитро Михайлович, Петро Якович, Георгій Ісакович, Галина Петрівна, Наталя Володимирівна, Олег Борисович, Людмила Михайлівна, Володимир Петрович, Алла Григорівна, Віталій Петрович, Ігор Сергійович, Дмитро Іванович.

Завдання 4. Напишіть 10 імен по батькові своїх одногрупників і викладачів у формі кличного відмінка.

Завдання 5. Подані іменники запишіть у формі родового відмінка однини.

1. Спостерігач, дивіденд, баланс, документ, патент, ліміт, аудит, архів, облік, кредитор, приятель, акумулятор, міраж, репетитор, відвідувач, факт, спадкоємець, комітет, ювелір, футляр, шедевр, бунтар, плач, комерсант, ваучер, вексель, директор, комісіонер, викуп, власник, проводир, параметр, конус, кодекс, поверх, університет, експорт, прибуток, бригадир, аптекар, столяр, екземпляр, інвентар, варіант.

2. Грам, відсоток, тиждень, вокзал, туман, біль, страх, вівторок, четвер, запас, запис, день, сектор, колектив, інститут, вітер, майдан, успіх, майстер, гектар, календар, секретар, школяр, шахтар, професор, ювіляр, перукар, товар, ячмінь, гараж, семестр, дисплей, достаток, конфлікт, ремонт, пріоритет, компаньйон, ажіотаж, конвеєр, тролейбус, портфель, монітор, коледж, паритет, дощ, бінокль, бюлетень, метраж.

Завдання 6. Відредагуйте конструкції за потреби.

Взяти до уваги побажання Козороди Олега Степановича, розмовляти з Леськом Леонтійом Ярославовичем, ознайомити з правилами Паламарчук Вікторію Олегівну, призначити на посаду Сороку Олександра Анатолієвича, погодитися з пропозицією Отаманченко Наталії Омельянівни, гарантувати безпеку Гальчук Ганні Северинівній, запросити Захарчук Ольгу Олександрівну, відрахувати Соколенко Марію Віталійовну, вручити премію Фецяк Андрію Несторовичу, призначити Гамчук Іванну Вікторівну, розглянути пропозицію Ткаченка Ернеста Миколаєвича, перевести Завербного Миколу Лукичя, запросити Пашук Ярославу Іллічну, узгодити стратегію з Ковальчуком Мироном Вікторовичом, підтримати позицію Юрків Олега Степановича, вислухати Петра Федоровича Заяц, преміювати Родіона Дмитровича Магур, нагородити Івана Олеговича Франка, дізнатися від Василя Степановича Коваленко, повідомити про відсутність Іваненко Оксани Михайлівної.

Завдання 7. До якої відміни належить кожен іменник? Які іменники не належать до жодної відміни?

Петро, пасовисько, життя, коваль, край, розкіш, подорож, любов, весло, дощ, санчата, орля, прізвище, прохач, каменярь, писар, урожай, молодь, вірність, море, роздоріжжя, Дніпро, каченя, косар, школяр, піч, толь, повість, піддашшя, плем'я, базар, верф, кіновар, тінь, сад, учитель, Київ, гай, олівець, розвиток,

радість, кров, тім'я, теля, цуценя. мати, гордість Львів, рій, дитячко, завдання, газетяр, біль, доцент, тюль, море, Кирило, вовчище, путь, насип, край, озеро, голосище, коліща. плем'я, пташеня, шампунь, кір, ніч, мама, совість, жаль.

Завдання 8. До якої групи (твердої, м'якої чи мішаної) належать кожен іменник? У яких іменниках не можна визначити групи?

Воротар, пивовар, капіляр, Ігор, столяр, тире, сокіл, кір, стіл, якір, друг, комар, слівце, пекар, аптекар, лихвар, єгер, стіл, вітер, дуб, Іван, ембарго, знання, кінь, звір, щур, скрипаль, газетяр, пісняр, плече, ковзаняр, скляр, стовбур, володар, Ігор, кучер, хабар, праліс, лікар, село, плече, пюре, Петро, бджоляр, обличчя, море, кіно, Марія, хата, Ганна, сирота, круча, лоша, земля, воля, суддя, плакса, крижинка, Марина, слуга, груша, абажур, інженер, бригадир, сир, мир.

Завдання 9. Запишіть подані іменники в орудному відмінку однини. Виділіть закінчення -ом або -ем (єм).

Косар, майстер, зефір, буксир, семафор, кефір, кумир, пролетар, доктор, Псалтир, пекар, еліксир, пісняр, ковзаняр, комісар, базар, бунтар, ювіляр, маляр, воротар, скляр, формуляр, козир, ветеринар, пекар, футляр, газетяр, абажур, інвентар, екземпляр, бондар, поштар, пустир, страйкар, інженер, воротар, слюсар, муляр, гендляр, скляр, бунтар, зброяр, бджоляр, лихвар, пивовар, капіляр, володар, якір, бондар, інвентар, столяр, скляр, ковзаняр, формуляр, кар'єр, аптекар, орендар, пісняр, ковзаняр, бджоляр, семафор, зброяр, пролетар, трудар, тягар, косар, Ігор, якір, інвентар, єгер.

Завдання 10. Виконайте інтерактивні завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 11. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Особливості написання іменників у кличному відмінку (6 клас).
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MiiRUnuMmIM&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=9>

Українська мова. Складні випадки визначення роду іменників (10 клас).
URL: https://www.youtube.com/watch?v=bBouw5W9A5c&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=30

Українська мова. Закінчення іменників чоловічого роду (II відміна, родовий відмінок) (10 клас). URL: https://www.youtube.com/watch?v=Hg8_2Fma6kw&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=29

Українська мова. Складні випадки відмінювання іменників (10 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=0aWR1BL4Wqc&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=31

Українська мова. Рід невідмінюваних іменників та аббревіатур (10 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=KY6XwWUvY90&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=34

*Завдання 12. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 66–100.
2. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2006. С. 133–140.
3. Кличний відмінок: усі правила, винятки.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Zkfe9J9PhJY>
4. Проблемні випадки визначення роду іменника.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6sY0fxDEdiE>
5. Родовий відмінок іменників чоловічого роду.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=XKKGIzsn_sM

Практичне заняття № 17. Правопис відмінкових закінчень прикметників. Розділові знаки у реченнях з як, мов, наче та ін.

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Орфограми, пов'язані з відмінюванням прикметників твердої групи.
2. Орфограми, пов'язані з відмінюванням прикметників м'якої групи.
3. Правописні особливості відмінювання прикметників з основою на *-лиций*.
4. Загальна характеристика конструкцій з *як, мов, наче*. Кома при конструкціях з *як, мов, наче* у функції сполучника. Тире перед присудком з частками *як, мов, наче*.
5. Відмінювання прикметників у шкільній програмі з української мови.

Завдання 1. Підкресліть неправильно утворені присвійні та відносні прикметники, відредагуйте їх. Поєднайте прикметники з іменниками різних родів.

Галин, Петрин, Оксанин, Світланин, Василів, Коліний, Софіїн, Маріїн, Дмитровий, Ігорів, Ольжин, батьків, тітчин, мамин, дідова, скрипалева, Андрійова, кобзарєва, бригадирова, школярєва, товаришева, нульовий, грошовий, життєвий, грушевий, дійовий, алюмінієвий, овочевий, лікарєва, інженєрєва.

Завдання 2. У котрому рядку є помилки у відмінюванні прикметників? Відредагуйте їх. До якої групи вони належать? Визначте відмінок кожного прикметника.

1. Високого, синього, вечірній, материний, курячею, качиному.
2. Мудрим, білолицім, Васильовим, обідньої, безкрай, безкрайому.
3. Білолицього, білолицюю, літних, нових, блакитного, довговійого.
4. Білолиций, білолицого, білолицому, білолицим, (на) білолицому.
5. Братова, братової, братовій, братову, братовою, (на) братовій.
6. Круглолиці, круглолиціх, круглолицім, круглолиціми, круглолиціх.

Завдання 3. Відредагуйте неправильні форми вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників.

Найсвіжіший, найбільш тихий, найпорожніший, якнайдорожчий, найстарший, якнайкращий, більш справедливий, наймудріший, найбільш сильний, якнаймогутніший, солодший, добріший, якнайкращий, старанніший, нищий, блищий, кращий, зеленіший, найрозумніший, мудріший, вуций, молодший, щонайкращий, чорніший, найвеселіший, повніший, більш вдаліший, менш вередливий, новіший, дешевший, найбільш зручний, зручніший, найстійкіший, самий приємний, найвищий, глибший, найтонший, більш стійкий, якнайшвидший, щонайсильніший.

Завдання 4. Знайдіть і виправте помилки в цих реченнях. Прокоментуйте.

1. Звірина як і птаство так поховалася, ніби її ніколи не водилося в лісі.
2. Вона, ніби вітер, що крутить вітряки наших розумів, але її у ярмо не впрягти.
3. Головне, щоб зараз ніхто не дізнався, аби не була звістка про наше кохання для них, як сніг на голову.
4. Ти як завжди знайшов найкращі слова, щоб вселити в мою душу радість таємничої стежки вічного пошуку.
5. А з новою роботою вихідних тепер у мене більше, ніж треба.
6. Я був, наче тесля, якого примусили стругати віконні рами, не показавши розмірів вікон.
7. Останнє речення прозвучало майже, як звернення до офіційної особи.
8. Музиці не треба два рази казати. Дарка хвилину стоїть ніби сильно заспана, потім дає ногам знати.
9. І думається, що загубитися в місті, де літають чайки – це майже, як одягти балетні туфельки й навчитися кружляти в повітрі.
10. Ніхто не виглядав її так як вони, ніхто не любив її дужче за них.
11. Я три тижні був, як на голках.

Завдання 5. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Виділення порівняльних зворотів комами (8 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=acANLj1T5Go&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AlUiXowQ7XF1V&index=57>

*Завдання 6. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!,

Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 101–104, 158.
2. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2006. С. 133–140.
3. Писати кому перед як чи не писати? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=c3GozDIXXJs>
4. Ступені порівняння. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WLOqfVU5wylo>

Практичне заняття № 18. Правопис відмінкових закінчень числівників. Розділові знаки при вставних словах, сполученнях слів і реченнях

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. М'який знак у словоформах числівника.
2. Написання разом числівників на позначення десятків і сотень у непрямих відмінках.
3. Специфіка і функції вставних слів, словосполучень і речень.
4. Кома, тире і дужки при вставних словах, словосполученнях і реченнях.
5. Відмінювання числівників у шкільній програмі з української мови.

Завдання 1. У котрому рядку правильно записані обидві відмінкові форми складеного числівника? Виправте, де потрібно, помилки.

- Д. в.: п'ятистам сімдесяти п'яти, п'ятистам сімдесятьом п'ятьом.
 Д. в.: п'ятистам сімдесяти п'ятьом, п'ятистам семидесятьом п'ятьом.
 Д. в. п'ятистам сімдесяти п'яти, п'ятьомстам семидесятьом п'ятьом.
 Ор. в.: шістьма, чотирма, вісьма, вісьмома, сьома.
 Ор. в.: одним, п'ятдесятьома, шістьма, п'ятьомастами.
 Ор. в.: чотирма, шестидесятьма, двомастами, сімома, одинадцятьма
 Р. в.: сімдесяти, однієї, п'ятьох, шести, двохсот.
 Р. в.: одного, восьмидесяти, дев'яноста, трохсот, п'яти.
 Р.в.: вісьмох, дев'яти, п'ятисот, стох, шістдесяти.
 Р. в.: трьох, восьмисот, дев'яноста, п'ятого, шістдесяти.
 Ор. в.: тисячою, п'ятьомастами, вісьма, дев'ятьма, кількадесятьма
 М. в.: в однім, у вісьмох, у двохстах, в сороках, у п'яти.

Завдання 2. Знайдіть і виправте помилки у відмінюванні поданих числівників.

1. Сім; семи, сімох; семи, сімом; сім, сімох; сьома, сімома; (на) семи, сімох.
2. Двісті; двохсот; двомстам; двісті, двохсот; двомастами; (на) двохстах.
3. П'ятдесят; п'ятидесяти, п'ятидесятьох; п'ятидесяти, п'ятидесятьом; п'ятдесят, п'ятидесятьох; п'ятидесятьма, п'ятидесятьома; (на) п'ятидесяти, п'ятидесятьох.

4. Ста, п'ятьох, двохсот, сімдесяти, сорок.
5. П'ятистам, шістдесяти, трьом, восьми, сімом.
6. Дванадцятьма, сьома, вісьмома, п'ятьмастами.

Завдання 3. Розкрийте дужки, узгодивши іменник із числівником.

Два (дід, голуб, дуб, красень, зуб, короп); три (син, килим, батько, професор, лікар, каменярь, тиждень); чотири (чоловік, селянин, харків'янин, вірменин, грузин); чотири з половиною (день, кілограм, келих); три з половиною (мішок, вечір, мільйон); п'ять з половиною (місяць, вік, аркуш); сім і одна третя (рік, гектар, віз); півтора (день, вечір, вікно); півтора (рік, пуд); сто сімдесят чотири (день, тиждень, століття).

Завдання 4. Розкрийте дужки, узгодивши іменник із числівником.

Відвантажили 465 (мішок); закупили 3 (тонна); здали 1,5 (мільйон гривня); замовили 20 (двері); їхали 9,5 (година); продали 1 (будинок); записалося 1000 (громадянин); купили 11 (комп'ютер); залишилося 6 (акція); 40 (орендні підприємства); 19 (замовлення); виписалося 2 (пацієнт), зайшло 4 (студентка); зустрічаємо 5 (угорець); працюємо 6 1/2 (година); в аудиторії 53 (студент); на фермі 122 (теля) і 34 (лоша); лежить 3 (плоскогубці) і 4 (ножиці); привезли 3 (двері); у кошику 3 (курча); проголосувало 152 (громадянин), виготовили 3 (двері) і 5 (ворота); купили 8 (ножиці) і 7 (ложка); з'явилося 58 (учасник); відповіло 4 (учень); на концерті 326 (слухач); 3,5 (година); на луці 17 (гуся); проїхало 6 (циган) і 7 (молдаванин); 25/8 (площа).

Завдання 5. У котрому рядку неправильно поєднано іменники з числівниками? Відредагуйте, де це потрібно, подані словосполучення.

1. Дві ручки, три стола, четверо вікон, двоє товаришів, двоє академіків.
2. Три пані, чотири студентів, п'ятеро гусят, сім овець, п'ятеро вчительок.
3. Три друзів, двоє озер, троє дверей, троє країн, семеро чо-ловіків.
4. Одного дня, шестеро вікон, п'яти зошитів, сьома книгами, стома ручками.
5. Два болгарини, три кілометри, однієї хвилини, півтора літри.
6. Півтора гектари, трьом хлоп'ятам, одна друга яблука, три п'яті
7. кілометра
8. Двоє друзів, двоє професорів, два інженера, два вікна.
9. Троє лісів, четверо добродіїв, семеро учениць, п'ять оцінок.
10. Восьмеро студенток, п'ятеро дверей, два ножиць, двійко дітей.

Завдання 6. Знайдіть і виправте помилки в цих реченнях.

1. Говорив я англійською, яку тут добре розуміли, навіть, продавці в магазині.
2. По-перше завидна Вовкулака міг тут ускочити в яку завгодно халепу, а по-друге він нічний вояка, не любив робити, вдень того, що можна зробити вночі.
3. Усе, здається, мені, що серед цієї залятої тиші нагло щось блисне і вдарить, як грім.

4. Я беру ковдру і виходжу з хати. І одразу занурююся у густу й навіть здається липучу темряву.
5. Нога була ціла, не пошкоджена, але видно боліла чи затерпла, бо незнайомиць довгенько, кривлячись, притупцював нею.
6. То власне кажучи був не зовсім стадіон, а просто шмат поля, ворота з двох боків (без сітки, звичайно).
7. Ентомологи комахознавці завжди стають колекціонерами. Притому колекціонерами за суттю – вони колекціонують все, навіть пригоди і враження, й уміло їх систематизують.
8. Уже встановились гарячі дні і теплі ночі. Руські ратники проте не відпочивали під тихими зорями.
9. Повернув голову, зазираючи за спину, проте, не побачив нічого, хіба що туман простелявся за ним, не дуже густий, однак непроглядний.
10. Терезка ще раз уже вкотре витягнула з кишені мою записку.
11. Врешті-решт я назвав суму, яку ми йому платитимемо – дуже пристойну, як для Мексики – на що хлоп, зрозуміло, погодився.
12. Усе довколишнє, здавалося, їй перевитим піснями веселими чи сумними, як буває пройнятий сяєвом сонця простір.
13. Кущ, здавалося, і зимою зеленіє, бо коли танули сніги, то на світ пробивалося його цупке зелене листя не змучене холодом, не скалічене морозом.
14. Широкі промені вдарялися об кам'яні плити, курилися золотим димом, від чого, здавалося, що все тут пливе, рухається, злітає в просторі.
15. Ви зараз звичайно, можете передумати їхати в це відрядження.

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Найбільш уживані вставні слова (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=sPZd9TB1UzE&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=32>

Українська мова. Виділення вставних слів на письмі комами (5 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=47NQcvR6rQo&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=33>

Українська мова. Узгодження числівників з іменниками (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=BKtp7fOC1gQ&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=36>

Українська мова. Відмінювання кількісних числівників (6 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=cgC3-s5tGk4&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=37>

Українська мова. Розділові знаки при вставних словах, словосполученнях (8 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=EBzQ0jnp918&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUjXowQ7XF1V&index=23>

Українська мова. Складні випадки узгодження числівників з іменниками (11 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=9egLu-BSPuo&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=68>

Українська мова. Розділові знаки в реченнях зі вставними компонентами (11 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=fH_TC7n29h0&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=12

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 158, 163.
2. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2006. С. 104–106, 148–156.
3. Узгодження числівників з іменниками. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=esmNro46yEY&t=1s>
4. Вставні слова. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6QcyDUnmewE>

Практичне заняття № 19. Правопис відмінкових форм займенників. Розділові знаки при звертаннях, вигуках, стверджувальних і заперечних частках

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Дефіс у неозначених займенниках.
2. Правопис *ні* у заперечних займенниках.
3. Кома при звертанні. Знак оклику при звертанні.
4. Кома, тире, знак оклику і знак питання при вигуках, окличних та питальних частках.
5. Кома, знак оклику і знак питання при стверджувальних і заперечних частках.

Завдання 1. Напишіть правильно займенники.

Будь...що, чим...небудь, де...від...чого, будь...у...кого, де...чого, на...чому...будь, де...яких, казна...котрий, де...з...ким, ні...якого, ані...хто, аби...для...чого, ні...чий, де...хто, що...будь, ні...на...якому, ні...для...кого, хтозна...чого, ні...на...кому, аби...чий, котрого...сь, котрий...то, ані...від...кого, кому...то, ні...чого, будь...що, аби...чого, ні...за...якого, аби...з...чого, хтозна...з...чого, чия...сь, чого...ж...то, який...сь, хто...ж...то, будь...що...будь.

Завдання 2. Виправте помилки.

Аби-яка, якась, казна з ким, будь-що, де-який, де з ким, на чийомусь, абиякий, з будь-чим, будь із чим, ніякий, казна-чий, ні про що, бозна якого, хтозна-кого, у декого, в декого, будь-до чого, бозна-що, ні з ким, ані для кого, нізким, скільки-небудь, абищо, дещо, хтозна чому, аніякий, будь на чому, нічийого, казна для чого, де-котрий, якийсь, ні з чим, бозна-кому, абикотрий, де в чому, аби-хто, ні з яким, аніскільки, чий-небудь.

Завдання 3. Виконайте інтерактивне завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 4. Поставте розділові знаки, враховуючи фонетичні та змістові особливості речення.

1. Так я буду крізь сльози сміятись, серед лиха співати пісні.
2. – Ач подалися навтьоки!
3. О Ми знали, що таке війна.
4. – А що не я казав? Так ви ж і вуха позатикали. А бачите в людей. О ці не дадуть собі в кашу наплювати, не те, що ми, справді, як бабаки.
5. Від себе відштовхнув гонець По вінця повний поставець: «Ні я не буду з вами пить. Ідїть од мене! Геть ідїть!»
6. – Ой хліборобе мій отакий малий! – Тепла ласка налляла очі материні.
7. А що не я тобі казала: не йди!
8. О вже й розвиднялось.
9. Гей ви зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!.. Де ви бачили більше кохання?..
10. Ні У всіх людей одна є спільна мова – братерська любов.

Завдання 5. Знайдіть і виправте помилки.

1. Отож, Іван, коли тобі скажуть щось дуже погане, не ображайся. Нащадки твої скажуть ще гірше!
2. Не страшно тобі тут сидіти, брат Семен? Мені б зараз страшно було.
3. Бачу, пане отамане ви не дуже поспішаєте виконувати накази штабу.
4. Пан лікар, прошу знизити тон і називати мене так, як мене справді звать.
5. Я хочу подякувати тобі друже за те, що ти погодився допомогти нам.
6. Як можете бачити мій любий друже справжній шляхтич має бути несамовито вигадливим задля куртуазного поведження з рівними йому за родоводом і рангом володарями.
7. Не гаймо часу Софія Андріївна, ще наговоримося, роботи безліч.
8. Пан капітан ви мусите когось із батальйону призначити батальйонним літописцем.
9. Не розумієтеся ви на жартах панно Даруся, от що! Щось такого ще мені не траплялося!
10. Поспіши кохана я ж іще не сказав тобі заповітного слова!

Завдання 6. Визначте, чи що сполучник або сполучне слово.

1. Здавалося, що якийсь чарівник убрав дерева в золоті шати.
2. Пам'ятайте, що книги — це тисячолітня мудрість людини.
3. Так тихо, спокійно, що хочеться сісти на човен і поплисти.
4. Казка — це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої мрії.
5. Я тобі сказати хочу, друже, що мрій дитячих я не розгубив.

6. У парі з тобою ми будемо любити усе, що на серце лягло.
7. Криниця ця така глибока, що видно зорі з неї і у ній.
8. Як добре знати, що тебе веде твій власний шлях.
9. Неба було так багато, що очі тонули в нім, як у мор.
10. Мак облітає так швидко, що не встигає зів'янути.
11. Стояла така тиша, що було чути, як плаче надламана гілка.
12. Знай, що в світі найтяжче — це серце носить студене.
13. Хіба не бачите, що вся земля в якімсь чеканні дивнім мліє.
14. Не знаю я, що буде після нас, в які природа убереться шати.
15. Чому не знало серце молоде, що тільки мати може вічно ждати?

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Розділові знаки при звертанні (5 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=HqmbNEx_IYk&list=PLsWyMT6uUTregIBVBdkbsDu2LeeipV5kc&index=36

Українська мова. Розділові знаки при звертанні (8 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wYi1XxrtfTc&list=PLsWyMT6uUTregzWGMwQ9AIUiXowQ7XFIV&index=13>

Українська мова. Розділові знаки в реченнях зі звертаннями (11 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=rMghvG9_rI&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajjsU7IAh7eQ&index=14

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 39, 108–114, 158.
2. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2006. С. 140, 226–228, 228–230.
3. Що: сполучник чи займенник. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fnE-nQK70f0>

Модуль 5. Правопис власних назв

Практичне заняття № 20. Орфограми, пов'язані з відмінюванням власних назв

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Відмінювання імен та імен по батькові.
2. Правопис відмінкових закінчень прізвищ іменникового типу та відмінкових закінчень прізвищ прикметникового типу.
3. Правописні особливості складних і складених особових імен та прізвищ і похідні від них прикметники.

Завдання 1. Провідмінійте своє прізвище, ім'я, по батькові у всіх відмінках.

Завдання 2. Від поданих імен утворити чоловічі і жіночі імена по батькові, наприклад: Андрій – Андрійович, Андріївна.

Олексій, Макар, Вадим, Святослав, Руслан, Віталій, Петро, Роман, Сергій, Богдан, Антон, Андріян, Мирон, Роман, Борис, Тарас, Антип, Йосип, Аркадій, Генріх, Родіон, Федір, Мирослав, Олег, Казимир, Захар, Арсен, Людвіг, Демид, Тимофій, Михайло, Архип, Ернест, Федір, Потап, Леонід, Ігор, Валерій, Костянтин, Семен, Мечислав, Євген, Клим, Максим, Остап, Ростислав.

Завдання 3. Виправте помилки в іменах по батькові.

Сергієвна, Генадійович, Григорійович, Тимур'івна, Яковна, Марковна, Васильйович, Давидовна, Семеновна, Титовна, Юрївна, Миколаєвна, Романовіч, Дмитріївна, Савеліч, Арт'юмович, Григоріївна, Лаврентівна, Інокентівна, Ігоровіч, Валерович, Кузмінічна, Ільївна, Левовна, Дмитровна, Тимофєєвна, Гордіївна, Микитовна, Олексієвич, Всеволодовна, Ігнатієвна, Костьович, Георгіївна, Тихоновіч, Вячеславовна, Кіміч, Ігоревич, Тадейовна, Станіславич, Аркад'євич, Степаніч, Анатолієвич, Яковна, Сидоровіч, Терентієвич, Інокентієвич, Андрієвна, Григоріївна, Ільївна, Васильївна, Тихоновіч, Кузьмовіч.

Завдання 4. Подані чоловічі прізвища запишіть у вигляді колонок відповідно до типу відмінювання: 1 – іменникові, 2 – прикметникові, 3 – ті, що не відмінюються (на папері):

а) Оверченко, Шуть, Йонін, Бураго, Мисливець, Нешумаєв, Корж, Кіреєв, Зеров, Загребельний, Баришев, Котляревський, Жіоно, Гаркуша, Ганжа, Полежаєв, Піккіо, Олійник, Квітницький, Родзянко, Колісник, Ковальчук, Каніболоцький, Наливайко, Іпсиланті, Мороз, Зайцев, Петров, Шевченко, Джигарханян, Абашидзе, Симоненко, Рудзь, Козачковський, Стефанік, Кисіль, Костенко, Ветров, Малишко, Донської;

б) Яшин, Богорський, Фірсов, Турган, Лянцкоронський, Голобородько, Алексашин, Гашек, Хмиловський, Каразін, Баранник, Бородін, Комашко, Лях, Чиковані, Непряхін, Євсєєв, Безпалько, Неподкупний, Енгельгардт, Левада, Озерний, Благово, Гукасян, Білокінь, Тассо, Білоцерківський, Шеллі, Молод, Недашківський, Розсоха, Бєлих, Чорнуха, Грамші, Гронський, Остапчук, Дмитренко, Міщєрський, Сизько, Вашингтон, Ходилко, Аїтов, Убийбатько.

Подані жіночі прізвища записати у вигляді колонок відповідно до типу відмінювання: 1 – іменникові, 2 – прикметникові, 3 – ті, що не відмінюються:

а) Калинич, Масич, Кравченко, Катаказі, Солдатова, Грибанова, Дика, Антоневиц, Ходилко, Ліпченко, Теліга, Кобилянська, Штирмер, Кияниця, Гамалія, Ковальова, Дєєва, Міцкевич, Шитикова, Гаркуша, Заволока, Нечеса,

Зборовська, Ільницька, Агєєва, Голуб, Баландьє, Лазарєвська, Береговець, Єфимова, Бобрикїна, Круневич, Катунїна;

б) Заплюйсвїчка, Долгорукова, Гребенюк, Дудка, Зеленська, Кїбка, Коптева, Коркіна, Найда, Жемчужникова, Дїброва, Кудря, Зачепа, Фїрдуосї, П'ятковська, Заворотня, Джалї, Іванова, Петрова, Маларме, Житецька, Сидорова, Артемова, Зайцева, Лобановська, Гайова, Майна, Гощинська, Гамсахурдіа, Крижанич, Лелєвель, Зуєва.

Завдання 5. Проаналїзуйте уроки з української мови, здїснить оцїнку ефективностї використаних методїв.

Українська мова. Відмїнювання прїзвищ та імен по батьковї (6 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=FEeJS9_UzgI&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=18

Українська мова. Складнї випадки написання прїзвищ (10 клас).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=Fh8S6CiiJZE&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=19

*Завдання 6. Створїть власний дидактичний матерїал до теми (3 інтерактивнї вправи за допомогою застосункїв LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи їнтегрованого навчання на основї мїжпредметних зв'язкїв / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалїстю до 5 хвїлін).

Лїтература:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 141–147.

Практичне заняття № 21. Орфограми, пов'язанї з правописом географїчних власних назв

Питання для перевїрки засвоєння теоретичного матерїалу:

1. Українськї географїчнї назви.
2. Географїчнї назви слов'янських та їнших країн.
3. Географїчнї назви з прикметниковими закінченнями.
4. Їншомовнї географїчнї назви.
5. Правопис складних ї складених географїчних назв.
6. Відмїнювання географїчних назв.
7. Правопис прикметникових форм від географїчних назв.

Завдання 1. Від поданих назв утворїть, де можливо, прикметники.

Цюрупинськ, Болдіно, Могилїв, Сватове, Гребїнка, Вєтлуга, Хмєлеве, Казанка, Франкфурт-на-Майнї, Рїо-де-Жанейро, Атлантик-Сїтї, Воронеж, Цюрих, Ла-Манш, Овруч, Лєйпциг, Лодзь, Великї Луки, Мєкка, Дамаск, Ясси, Буг, Вїборг, Гаага, Гамбург, Калуга, Ладога, Люксембург, Лєйпциг, Острог, Страсбург, Лодзь, Сиракузи, Великї Луки, Нижня Апша, Верхнє Водяне, Нижнє Сєлице, Великий Березний, Нижнїй Студений, Королево, Галич, Лєпетиха,

Русь, Небіт-Даг, Бангкок, Довге Поле, Велика Копаня, Верхня Визниця, Глибоке, Геча, Кваси, Австро-Угорщина, Яр-під-Зайчиком, Лас-Вегас.

Завдання 2. Знайдіть і виправте помилки у написанні географічних назв.

1. Бог світла, золоточубий Аполлон, народився на острові Делосі (Легенди та міфи стародавньої Греції). 2. Ходять здогадки, що весною большевики будуть воювати з Польшою і Румунією, та це лише здогадки (Юрій Горліс-Горський). 3. На той момент до моїх активів додалося ще дві тисячі знімків з Перу, Еквадору та Чілі, татуювання з острова Пасхи і чотири нових модельки пасажирських літаків (Максим Кідрук). 4. Був у гостині у свого таборового поплічника в Греції, на острові Крит (Мирослав Дочинець). 5. Поштовий штампель змінювався: найчастіше на ньому значився Стокгольм, але тричі був Лондон, двічі Париж і Копенгаген, один раз Мадрид, один – Бон, а одного разу зустрівся абсолютно загадковий варіант – Пенсакола, США (Стіг Ларсон). 6. Аж урешті на розі вулиці Стрийська ми ввійшли в затінок аптеки (Бруно Шульц). 7. На той час в мене вже було багато знайомих журналістів в Буенос-Айресі і в Рио-де-Жанейро, і я знайшов через них контакт в Лімі (Юрій Покальчук). 8. Ананаси з тропічних районів узимку лежать поряд із полуницею з голандських теплиць і сушеним інжиром з Мароко (Джил Ендерс). 9. Дехто з учорашніх подруг вже намастив лижі до Варшави, Лісаббона чи навіть Нью Йорка, але їй пасувало місто Кия – і Дніпро, що омивав його від усієї нечисті, щоранку знов перетворюючи на святе місце, гідне прощі тисяч праведників (Брати Капранови). 10. Кожної неділі, раннім ранком у наш дачний виселок Пуца Водиця прибував з Києва трамвай № 19 з відкритим причіпним вагоном – на лавах причепа сиділи музики духового оркестру і грали марш (Валентин Чемерис).

Завдання 3. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Складні випадки написання географічних назв (10 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=ULY27CXn7BY&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=20

*Завдання 4. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 148–154.

**Модуль 6. Правопис відмінюваних і невідмінюваних слів.
Розділові знаки у складному реченні**

Практичне заняття № 22. Правопис закінчень дієслів. Розділові знаки у складносурядному реченні

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Загальна характеристика дієслівних форм.
2. Літери *e – и* в особових закінченнях дієслів. М'який знак у словоформах дієслова. Частина *би (б)* з дієсловами умовного способу.
3. Правопис активних дієприкметників.
4. Правопис пасивних дієприкметників.
5. Літера *н* у суфіксах дієприкметників.
6. Правопис дієприслівників: літера *и* у суфіксах дієприслівників, літери *у (ю), а (я)* у дієприслівникових суфіксах *-учи (-ючи), -ачи (-ячи)*.
7. Складносурядне речення. Кома, крапка з комою, тире та кома й тире в складносурядному реченні.

Завдання 1. Замініть кальковані чи непритаманні українській мові форми дієприкметників на інші слова чи описові конструкції.

Агітуючий, адресуючий, багатообіцяючий, бажаючий, вважаючий, випереджаючий, воюючий, діючий, домінуючий, доповнюючий, завідуючий, знаючий, зобов'язуючий, інформуючий, існуючий, керуючий, організуючий, оточуючий, перебуваючий, працюючий, регулюючий, функціонуєчий, керуючий.

Завдання 2. Відредагуйте подані речення за потреби.

1. Перебуваючи в традиційному суспільстві, реалізація її кар'єрної стратегії є майже неможливою.
2. Не дочекавшись завершення робочого дня, працівник пішов додому.
3. Мешкаючи на дачі, їм може допомогти оренда житлової площі для господарства.
4. Поснідавши, ми вирішили відпочити в парку.
5. Займаючи великі території, автомобілі почали виробляти за межами міста.
6. Використовуючи результати опитування, аналітики виокремили потрібну інформацію.
7. Ігноруючи правила нормотворчої техніки, буде допущено змістові та пунктуаційні помилки.
8. Осінній ліс, махаючи різнокольоровим листям, прощався з літом.
9. Жовте листя падало на землю, покриваючи все довкола золотистою ковдрою.
10. Багато птахів відлітають у теплі краї, журливо покидаючи свої гнізда.
11. Спрямовуючи кошти на благодійність, підприємством підтримана соціальна відповідальність бізнесу.
12. Єгипет, будучи землею стародавньої культури та філософії, старалися вивчати й наслідувати.

13. Спостерігаючи за становленням нашої держави, відзначимо перебування України в процесі суспільних трансформацій.

Завдання 3. Котрі з поданих дієслів у формі 2 особи однини теперішнього часу мають закінчення *-иш (-йш)*, а котрі – закінчення *-еш (-єш)*? Запишіть їх відповідно у дві колонки, виділяючи особові закінчення.

1. Рости. 2. Ростити. 3. Перчити. 4. Волочити. 5. Волокти. 6. Бурмотати. 7. Бурмотіти. 8. Колоти. 9. Реготати. 10. Реготіти. 11. Солити. 12. Плюскотати. 13. Їсти. 14. Стелити. 15. Стукати. 16. Стукотіти. 17. Хропіти. 18. Хропти. 19. Гуркотати. 20. Гуркотіти. 21. Їсти. 22. Краяти. 23. Кроїти. 24. Слати. 25. Плюскотіти. 26. Лопотати. 27. Мочити. 28. Полоти. 29. Дати. 30. Відволікати. 31. Відпрягти.

Завдання 4. За допомогою яких суфіксів і від яких дієслівних основ можна утворити дієприслівники доконаного і недоконаного виду? Утворіть дієприслівники, визначте їхній вид, виділіть відповідні суфікси.

1. Іти. 2. Рубати. 3. Пахнути. 4. Взувати. 5. Лежати. 6. Казати. 7. Сказати. 8. Прийти. 9. Сидіти. 10. Розмовляти. 11. Побачити. 12. Опам'ятатись. 13. Перейти. 14. Плюскотіти. 15. Плюскотати. 16. Свистати. 17. Свистіти. 18. Рости. 19. Ростити. 20. Волокти. 21. Волочити. 22. Кроїти. 23. Краяти. 24. Спати. 25. Летіти. 26. Колоти. 27. Полоскати. 28. Ростити. 29. Колоти. 30. Солити.

Завдання 5. Встановіть, від яких дієслівних основ утворені подані дієприкметники, визначте їх вид, стан, виділіть суфікси. Утворіть, де це можливо, дієслівні форми на *-но, -то*.

Надісланий, побілілий, позеленілий, блукаючий, вмитий, виконаний, зомлілий, кинутий, зігрітий, спалений, переможений, завойований, набубнявілий, написаний, надісланий, вишитий, принесений, кинутий, смажений, свячений, виконаний, в'янучий, прочитаний, зів'ялий, змолотий, політий, подарований, переможений.

Тестові завдання

1. Складносурядним є речення:

- А Латаття ніжилось в Озерах, хитали ряску карасі.
- Б На вечірньому небі потьмяніли і щезли сріблясті зірки.
- В Національна своєрідність зближує нації, а не роз'єднує їх.
- Г Усе іде, але не все минає над берегами вічної ріки.
- Д Хто своє носить, той чужого не просить.

2. Складносурядним є речення:

- А Старенька жінка вносила соломки і, вся залита сяйвом золотим, чогось палила у печі іконки, поцілувавши кожну перед тим.
- Б Дорога зіп'ялась на невисокий перевал і круто збігла вниз по вапнистому білому схилу.
- В То наближаючись, то віддаляючись, але не стихаючи зовсім, гуркотіло і

гуркотіло два трактори в полі.

Г Холодні зірки мерехтіли в темному небі, і нескінченний Чумацький Шлях простягся у вічність.

Д Народилося літо з дощів і холодних снігів, наполохано сіло в садочку під вишнею.

3. Протиставний смисловий зв'язок мають частини складносурядного речення:

А Запрягайте коні в шори, коні воронії, та й поїдем доганяти літа молодії.

Б Темне небо лежало, і хмара ходила навкісна, та шуміли тополі.

В Була я щаслива, та терном поросла моя дорога до того щастя.

Г Ялинка затремтіла від низу до вершечка, та кілька глиць упало на сніг.

Д Лиш коники в стерні сюрчали та марево хилилось до землі.

4. Одночасність подій виражають частини складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Багряне сонце сутінню лісною у просвіт хмар показує кіно і десь на пні під сивою сосною ведмеді забивають доміно.

Б Раптом заблискотів заколихав вогнями весь правий берег і стало видно скіфські могили над Дніпром і лівобережні піски.

В Біла стежка в далечі губилась а мені у безтурботні дні назавжди навіки полюбилися ніжні і замріяні пісні,

Г Одна хвилинка темного горя і вмить усміхнулось направо усміхнулось наліво і золоте поле махнуло крилами аж до країв синього неба.

Д Ще лише хвилинка-друга і гарячі коні порівнюються з маврійським дубом.

5. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Вітру на морі не було... вибрати:

А коли ми повернулися з екскурсії.

Б хоча за прогнозом і обіцяли буйного.

В як і очікуваного кілька днів сонця.

Г проте клекотав сильний прибій.

Д штиль радував матерів із дітьми.

6. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Сонце заходило... вибрати:

А розкидаючи рожеві плями по піску.

Б і тепло разом із собою забирало.

В і надворі починало вже темніти.

Г ніби пірнало в безкрає море.

Д і накладало ніжні сліди на берег.

7. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Зривалися в небо ластівки... вибрати:

А коли вибігав у двір старий кіт.

Б ховалися комахи в невидимі щілини.

В і різко тараном падали вниз.

Г та вимальовували в ньому арфу.

Д і розбивали небо блискавки.

8. **Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження реченім В гаю співають солов'ї... вибрати:**

А коли весна приходить справжня.

Б дарма що холоди і злива.

В і піснею сповіщають про весну.

Г а в грудях калатає.

Д і заливаються, і мріють.

9. **Перед виділеним сполучником треба поставити кому в реченні (розділові знаки пропущено):**

А Удосвіта знов загули на морозі сосни і закричали півні на горищах.

Б Тут кажуть уночі горять вогні болотні чи світяться корчі зотлілі до трухи.

В Зрідка тут пробіжить заєць або спиниться на кручі вовк.

Г В одну мить розсунувся простір і стали ближчими зорі.

Д На сизих луках скошено траву і літо буйне в береги ввійшло.

10. **Перед виділеним сполучником треба поставити кому в реченні (розділові знаки пропущено):**

А Ну хто не грав його і хто не слухав?

Б Десь коні ржуть і глухо грають сурми.

В У полі сонце і в селі все залито гарячим сяйвом.

Г Без Слова немає обнови і часу мертвіє відлік.

Д Вже червоніють помідори і ходить осінь по траві.

11. **Перед виділеним сполучником треба поставити кому в реченні (розділові знаки пропущено):**

А На небі з хмар творилися темні хащі лісів і в їхньому русі й розвої вчувалась хода весни.

Б Тільки синиці посвистують та інколи прошелестить угорі невидима гайвороняча зграя.

В А сьогодні над Харковом зупинились табуни південних хмар і йде справжній тропічний дощ.

Г Уже вся долина й гори блищать вогнями і разом з димом із землі здіймається вгору і пісня.

Д Від лісу тягло свіжим настоем живиці та долітали лунки удари сокири.

12. **Перед виділеним сполучником треба поставити кому в реченні (розділові знаки пропущено):**

А Знову яблуні цвітуть і лунає знайомий мотив.

Б Вночі спадали хмари куряви і затихав Путивль.

В Знов зустріча земля годину літню і дерево пахучо зацвіта.

Г Під стріху вигнався соняшник і кручені паничі по ньому в'ються.

Д Де-не-де біля вирв сивіє безводний полин або кущиться пахучий чебрець.

13. **Коми НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):**

А Тільки коники сюрчать та перепел іноді підпадьомкує.

Б І наперед не треба ворожити і за минулим плакати не варт.

В Над Дніпром клубочиться задуха і пахне степом сизий деревій.

Г Пливе над світом осінь як медуза і мокре листя падає на брук.

Д Нове століття вже на видноколі і час новітню створює красу.

14. Коми НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Хай наше слово не вмирає і наша правда хай живе!

Б І журиться вікнами наша хатина і шепче задумливий сад.

В Лиш храм збудуй а люди в нього прийдуть,

Г Танула сиза мла й у первісній величі сходило сонце.

Д Гроза пройшла і грім ударив десь збоку.

15. Коми НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Козацький вітер вишмагає душу і я у ніжність ледве добреду.

Б Лиш гул од копит степом котився та хліба шелестіли.

В А вже весна і знову серця щем і знов надія мертва оживає.

Г А літо йде полями і гаями і вітер віє і цвіте блакить.

Д Реве Дніпро й лани широкополі медами пахнуть колосом шумлять.

16. Коми НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Не сплять лиш цвіркуни і фонтан та кліна очима-зорями небо.

Б Чи то мені здається чи то справді свист тихшає?

В Під вечір стихли голоси й засяяли в небесах зорі.

Г А гуси знов гелгочуть на озерах і пахнуть медом плавні навесні.

Д Або розумне казати або зовсім мовчать.

17. Тире треба поставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Тепло було й вишні цвіли рясно.

Б Заснули доли і полонина в тиші спить.

В Ураз труснуло всю світобудову і тиша впала на свічадо плес.

Г Ясно ще осіннє сонце сяє та холодом осіннім вже в повітрі потягає.

Д Чи то мій сон чи просто чорна магія чола.

18. Тире треба поставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Микола направив струни повів смичком і жалібна пісня розляглася по хаті.

Б На яру стояло чималеньке село і посеред села біліла невеличка нова церква.

В Проходять покоління во землі та кожне творчий слід свій залишає.

Г Зустрілись двоє пізно по зимі та вже на скронях паморозь зимова.

Д Чи біля тебе душу відморожу чи біля тебе полум'ям згорю.

19. НЕ ТРЕБА ставити тире між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

А Чимось зарадиш людині і на душі легко весь день.

Б Чужих два слова в пісні буде і пісня вся тоді чужа!

В Озався постріл над рікою і на коня схилився козак.

Г Давно закінчилася злива і хмари розійшлися.

Д Квітує жито і ячмінь колос викидає.

20. НЕ ТРЕБА ставити тире між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

- А Пройшла гроза і ніч промчала.
 Б Глянуть не встигнеш і вік промайне.
 В Зросли заводи і міста і відступили хащі.
 Г Дунув вітер понад степом і сліду не стало.
 Д Минуло чимало років і крила поважчали.

21. Прочитайте речення:

Чи осінь(1) чи зима(2) чи в зелені діброва(3) весни вітає дні(4) чи літо славить птах, — усе мені шумить хода твоя шовкова(5) а стан твій молодий пливе в моїх очах.

Кому треба поставити на місці всіх цифр, ОКРІМ

- А 1
 Б 2
 В 3
 Г 4
 Д 5

22. Правильно поставлено розділові знаки в реченні:

- А Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже крута і непокірна, ти випросталася для волі.
 Б Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки та вже, крута і непокірна, ти випросталася для волі.
 В Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна, ти випросталася для волі.
 Г Ти, ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна, ти випросталася для волі.
 Д Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна ти випросталася для волі.

23. Правильно поставлено розділові знаки в реченні:

- А Безконечні стежки скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба.
 Б Безконечні стежки, скриті інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба.
 В Безконечні стежки, скриті, інтимні наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба.
 Г Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба.
 Д Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба.

24. Крапку з комою треба поставити між частинами складносурядного речення (розділові знаки пропущено):

- А Чумацький віз тихо рипить піді мною а в синім небі Чумацький Шлях показує дорогу.
 Б Кам'яні баби стояли на курганах і сліпо дивились у далечінь та ще високо в небі шугали орли шукаючи нової поживи.
 В То по полю б я хотів чорним вихором летіти то мавок серед лісів я б ловив на зойк трембіти.

Г Дерево стояло ще голе однак на вітах його вже починалось пташине життя.
Д Шаблю вибито з рук але з серця не вибито дух волі й жадання краси!

Завдання 6. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Складносурядні та складнопідрядні речення (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=c-YwfX9xeIs&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=21

Українська мова. Кома між частинами складносурядного речення (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=WISeqOfEORg&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=70>

Українська мова. Тире між частинами складносурядного речення (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=uPvceapSJyk&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=41>

Українська мова. Крапка з комою між частинами складносурядного речення (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=ktPhUD9BIW&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=61>

*Завдання 7. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 115–120, 158, 159, 161.
2. Розділові знаки в складносурядному реченні. URL: https://www.youtube.com/watch?v=W9upciBD_9Y
3. Складносурядне речення. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DIH4IgNjDsA>

Практичне заняття № 23. Правопис прислівників. Розділові знаки у складнопідрядному реченні

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Літери *и, і* в кінці прислівників.
2. Правопис вищого і найвищого ступеня порівняння прислівника.
3. Правопис складних прислівників і сполучень слів у функції прислівника та принципи навчання правопису прислівників у шкільній програмі з української мови.
4. Складнопідрядне речення. Кома й крапка з комою у складнопідрядному реченні. Тире та кома й тире у складнопідрядному реченні.

Завдання 1. Запишіть прислівники і прислівникові сполучення окремо, разом або через дефіс.

І. До/останку, до/дому, що/неділі, в/гору, в/цілому, на/весні, на/бік, на/совість, на/завтра, поза/торік, за/ світла, з/далека, на/виворіт, на/втіки, од/віку, с/початку, с/просоння, у/двох, з/гори, на/швидку, по/одинці, за/молоду,

до/долу, з/верху, на/в/круги, на/гора, коли/не/коли, на/рівні, в/голос, в/бік, по/правді.

II. З/на/двору, в/цілому, в/край, плече/в/плече, кінець/кінцем, до/побачення, по/братньому, давним/давно, на/ходу, до/гола, на/яву, в/далечінь, вряди/годи, тяжко/важко, з/краю, по/двоє, по/четверте, на/бігу, по/товариськи, на/показ, на/добридень, до/пари, в/зимку, напів/свідомо, в/слід.

III. Всього/на/всього, без/вісті, до/пізна, де/не/де, до/купи, по/п'яте, в/середині, по/юнацьки, по/іншому, рано/пораненьку, на/силу, на/зустріч, день/у/день, о/півдні, як/не/як, по/польськи, за/одно, у/чотирьох, зі/споду, любо/дорого, раз/за/разом, на/показ, у/сто/крат, один/в/один, за/дня, у/розсип, в/волю, на/біс, по/людськи, поза/торік, час/від/часу, по/правді, на/ніщо, на/різно, після/завтра, навік/віки, з/роду/віку, до/речі.

IV. Все/одно, віч/на/віч, вряди/годи, час/від/часу, спід/тишка, на/віки/віків, сто/крат, ось/ось, в/різно/біч, давним/давно, з/роду/віку, на/віки/вічні, живо/силом, волею/не/волею, всього/на/ всього, слово/в/слово, з/давніх/давен, хоч/не/хоч, з/діда/прадіда, не/до/вподоби, яко/мога, тим/часом, пліч/о/пліч, кінець/кінцем, поза/вчора, в/решті/решт, сама/самотою, в/одно/час, рука/в/руку, час/від/часу, на/тще/серце, по/одинці, більш/менш, рік/у/рік, один/за/одним, раз/по/раз, як/не/як.

Завдання 2. Розставте розділові знаки і поясніть їх. Визначте тип підрядного речення.

1. Багато струмків народжується тут високо на горах де росами опадають тумани й де хмари часто сіють дощі.

2. Де знаходить природа такі розмаїті барви що їх не відтворити точно жодною фарбою жодним пензлем?

3. Дерева у цвіту такі казково білі й легкі вночі зараз обважніли посірішали й ніби танули розтікалися сірим туманом по низині.

4. Здоровенний дуб розлігся розширився своїм кострубатим гіллям так що аж темно під ним.

5. Високо поросло розкішне дерево вгору укриваючи холодком зелену землю на котрій чіпляючись колосками за гілки буяє розкішна рослина.

6. Отут серед цвіту здається що якби людина навчилася мудрості в дерев то не була б ворогом самій собі й природі.

7. Сонце вже котилося на захід над полями здіймалася легка пара у небі як листя осики тріпотіли крильцями жайворонки зеленим соком пашіли трави у які причепурилися горбки.

8. Уявімо що світ який нас оточує це поле а слова які називають предмети навколишнього світу рослини на цьому полі.

9. Проміння ламалося в хвилі блищало миготіло рябіло наче хто сипонув на воду блискучими іскрами.

10. Високо поросло розкішне дерево вгору укриваючи холодком зелену землю на котрій чіпляючись колосками за гілки буяє розкішна рослина.

11. Усіх хто живе в Україні має об'єднувати в суспільство українська мова котру треба знати.

12. Скажи мені весільна мова з якого джерела буття тече струмок що зветься Слово в ріку нескертного життя?

13. Повінь добрих почуттів затоплює вчителя коли він чує як довірливо тулиться до нього дитина.

14. Велике діло коли людина має чисте сумління коли ніякі тіні не каламутять не забруднюють душу.

15. Хоч проживи сто і двісті років Київ пізнати повністю неможливо бо в кожного він свій особливий самобутній неповторний.

Завдання 3. У поданих складних реченнях відредагуйте, де це потрібно, розділові знаки.

1. Я читав у дитинстві і юності книжки запоєм, я радів, коли знаходив якесь нове слово (О. Сухомлинський). 2. Довкола сніг, мороз або завірюха така, що й світа не видно, а під кущем суха руда осока, пропахчена осіннім сонцем (Г. Тютюнник). 3. Материнське поле не оглянути, Бо воно – на цілий світ (М. Подолян). 4. На морі ставало темно: тому що з берега насувала важка чорна хмара (О. Донченко). 5. Коли ж Вітчизни щирий гнів Тебе послав на ворогів Здолати їх зумій! (Л. Первомайський). 6. Якщо ви вдало виберете працю і вкложите в неї всю свою душу то щастя само вас знайде (К. Ушинський). 7. Як підрубаш душу: то зрубаш усе (П. Загребельний). 8. День був душний незважаючи на те що, краплі учорашнього рясного дощу іскрились на траві (Марко Вовчок). 9. Щоб тих щасливих днів не загубити потрібно працювати цілий рік (Д. Павличко). 10. Ні, троянди не треба ламать, бо затужить природа як мати (В. Швець). 11. Тому пекла печаль мене зятято – що в почуттях моїх шукав ти свято (Г. Тарасюк). 12. Вкраїнський хліб тому такий смачний Що він завжди замішаний на пісні (Є. Летюк). 13. Долоні теплі доторкаються до нив, Я там де пісня починається ходив (В. Романюк). 14. Я поведу тебе в далекий край, туди де темні води спокійно сплять (Леся Українка). 15. Коли ми йшли удвох з тобою вузькою стежкою по полю я гладив золоте колосся... (Д. Павличко).

Завдання 4. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Розділові знаки в складнопідрядному реченні (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=zu54QrOPyzU&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=10>

Українська мова. Розділові знаки у СПР з кількома підрядними частинами (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=RpxFIguoe2k&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=9>

*Завдання 5. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 41, 158, 159, 161.
2. Складнопідрядні речення. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Lnz98YffHlM>

Практичне заняття № 24. Правопис службових частин мови – прийменників і сполучників. Розділові знаки у безсполучниковому реченні

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Розрізнення прийменників та префіксів. Групи прийменників за походженням і будовою.
2. Сполучник. Групи сполучників за походженням, будовою, способом уживання та за синтаксичними функціями. Розрізнення сполучників та інших частин мови.
3. Синтаксичні зв'язки і синтаксичні відношення між частинами безсполучникового складного речення. Кома, крапка з комою, двокрапка й тире у безсполучниковому складному реченні.
4. Особливості вивчення пунктуації складного речення на заняттях з української мови в ЗЗСО та фахової передвищої освіти.

Завдання 1. Перепишіть, розкриваючи дужки. Поясніть правопис сполучників.

1. Як (би) не крутила хуртовина, блисне промінь — крига розтане (З. Гончарук).
2. Як (би) я була зіркою в небі, я б не знала ні туги, ні жалю (Леся Українка).
3. Що (б) прийшло на землю сподіване щастя, треба великої праці (М. Коцюбинський).
4. Вітри проспівують над хвилями нив про (те), як в негоду він край боронив (П. Усенко).
5. Як (би) оті проміння золоті у струни чарами якими обернути, я б з них зробила арфу золоту (Леся Українка).
6. Де б він не був, що (б) з ним не трапилося, звик ніколи не схиляти голову (Петро Панч).
7. Блискавки тримав поет в руці — то (ж) блискавки він кидав із трибуни (П. Тичина).
8. Хотіла б я піснею стати у сюю хвилину ясну, що (б) вільно по світі літати, що (б) вітер розносив луну (Леся Українка).
9. У мене одна думка: як (би) нам нашу красну мову так високо підняти, як підняв її Шевченко у пісні (Панас Мирний).
10. На те й лихо, що (б) з тим лихом боротися (Т. Шевченко).
11. Скорить повинні дощову ми непокірну хмару, — то (ж) сіймо у ріллю нову пшеницю яру (М. Рильський).

Завдання 2. Запишіть правильно прийменники, сполучники та частки, знімаючи риси.

За/ради миру, із/за лісу, у/напрямку/до мене, по/над хмари, за/для вас, під/час змагань, з/над річки, з/під носа, по/під вікнами, на/перекір усім, у/здовж стіни, з/поміж гілля, залежно/від обставин, то/ж будь розумною, як/би я була зіркою, все/ж прийду, ніби/то вже закінчив, хоч/би хтось, коли/б сидів тут, тож/то й думав він, сміх та/й годі, тим/то і часу нема, дарма/що не козак, якби/то сам, ото/ж усе зваж, тим/часом/як усі мовчали, тому/що важливе, отож/бо не будьмо злі, за/те ж серце золоте, пішов/би перший, як/небудь заїду, тільки/що прокинулась, таки/надумав їхати, от/же слухай, пішов аби/куди, немов/би на продаж, економимо чи/мало, стає що/раз темніше, надумав/таки

навідати, хтозна/з/якої глибини, доведе будь/куди, що/не/день дужчав, що/дня росте, що/миті готовий, дарма/що порушує, тільки/но прибув, ні/з/ким поділити, хтозна/відкіля взялось, ось/цей хлопець.

Завдання 3. Розставте розділові знаки і поясніть їх. Визначте тип семантичного зв'язку між частинами безсполучникового речення.

1. Вихід із становища один потрібні негайні енергійні заходи.
2. Саду нашого не впізнати густим роєм білого цвіту обліпило кожную гілочку.
3. Будеш сіяти з сумом вродить печаль.
4. Закрався вечір одшуміла праця.
5. Дощ упав на трави оживуть отави.
6. Я знову вгадую прийдеш ти чи ні?
7. Світило сонце парувала земля.
8. Зрубав дерево посади два.
9. Здалось на мить пливе у безвість ночі під парус хмар високий корабель.
10. Поглянь в обличчя тоді питай про здоров'я.
11. Пахнуть сонцем дині спілі хмелем б'ють меди скажені.
12. Торгуй правдою більше бариша буде.
13. Угорі почало виднішати місяць зійшов.
14. Хочеш їсти калачі не сиди на печі.
15. Як зараз бачу ген горить мій степ.
16. Натужно шуміли ялиці потріскували на морозі стовбури.
17. На зеленій траві біті чайки сидять білі свічі юрять на тарелях латать.
18. Людство не усвідомить себе як єдине ціле, не буде йому добра.
19. І диво дивне сталося із ним совість заговорила.
20. Прийде осінь у засіках буде хліб золотий.
21. Друзі розповіли подробиці втеча готувалася давно.
22. Віз ламається чумаки розуму набирається.
23. Усе ясно великого бажання вчитися та не маєш.
24. Облітають квіти обриває вітер пелюстки печальні в синій тишині.
25. Та сам я шукав не істини модні розшукую в хаосі власну особу.
26. А тумани вже давно щезли розвіяли їх сині вітри й вітерці.
27. Готичні смереки над банями буків гаркаві громи над країною крон.
28. Вечорами вже не співали дівчата не витинали гопака гармоністи.
29. Пробачайте поетам дивацтва незлі небагато поетів живе на землі.
30. Продержало з тиждень морозом земля залякла як кістка.

Тестові завдання

1. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено).

А Була б охота знайдеться робота.

Б Поглянув я на ягнята не мої ягнята.

В Білі мухи налетіли все подвір'я стало біле.

Г Поглянь в обличчя тоді питай про здоров'я.

Д Пахнуть сонцем дині спілі хмелем б'ють меди скажені.

2. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено).

А Відбилися зорі у воді летять до хмар тумани.

Б Торгує правдою більше бариша буде.

В Угорі почало виднішати місяць зійшов.

Г Хочеш їсти калачі не сиди на печі.

Д Як зараз бачу ген горить мій степ.

3. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено).

А Впаде мороз на яблуневий цвіт залишимося без врожаю.

Б Натужно шуміли ялиці потріскували на морозі стовбури.

В І диво дивне сталося із ним совість заговорила.

Г Сумно місяць поглядає в нього братика немає.

Д Прийде осінь у засіках буде хліб золотий.

4. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено).

А Міцна сім'я міцна держава.

Б Світали ночі вчоріли дні.

В Ловив рибку впіймав рака.

Г Подивлюся серце защемить.

Д Небо зоряне завтра дощу не буде.

5. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено).

А На Балатоні осінь золота пливе в повітрі сива павутина.

Б Друзі розповіли подробиці втеча готувалася давно.

В Віз ламається чумак розуму набирається.

Г Усе ясно великого бажання вчитися та не маєш.

Д Вихід із становища один потрібні негайні енергійні заходи.

6. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено).

А Саду нашого не впізнати густим роєм білого цвіту обліпило кожну гілочку.

Б Облітають квіти обриває вітер пелюстки печальні в синій тишині.

В Та диво дивне в лютій тісноті я відчуття безмежжя не втрачаю.

Г Та сам я шукав не істини модні розшукую в хаосі власну особу.

Д А тумани вже давно щезли розвіяли їх сині вітри й вітерці.

7. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено).

А Осінній вечір морозом дихав у небі місяць немов п'ятак.

Б Готичні смереки над банями буків гаркаві громи над країною крон.

В Вечорами вже не співали дівчата не витинали гопака гармоністи.

Г Пробачайте поетам дивацтва незлі небагато поетів живе на землі.

Д Продержало з тиждень морозом земля залякла як кістка.

8. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено).

- А Дощ упав на жито будем краще жити.
 Б І причувається десь пісня за горою лине.
 В Волосся вигоріло ходив без шапки довго.
 Г Поступово багрянці лісу згасають сідає сонце.
 Д Самотність як обірвана струна вона ніколи не буває в парі.

9. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено).

- А Весна іде красу несе.
 Б Я знаю мова мамина свята.
 В Боятися вовків у ліс не ходити.
 Г Не штука ганьбити штука ліпше зробити.
 Д Будеш сіяти з сумом вродить печаль.

10. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено).

- А Закрався вечір одшуміла праця.
 Б Дощ упав на трави оживуть отави.
 В Я знову вгадую приїдеш ти чи ні?
 Г Світило сонце парувала земля.
 Д Зрубав дерево посади два.

11. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено).

- А Здалось на мить пливе у безвість ночі під парус хмар високий корабель.
 Б На зеленій траві біті чайки сидять білі свічі юрять на тарелях латать.
 В Людство не усвідомить себе як єдине ціле, не буде йому добра.
 Г Ще сонячні промені сидять досвітні огні вже горять.
 Д Небо скоро затяглося хмарами стало мрячити.

12. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено).

- А Хмара грізно суне за Бориспіль темна тиша опада в лиман.
 Б Здасться чую лопають каштани жовто-зелену викидають брость.
 В Править хтось малим човенцем в'ється стежечка злотиста.
 Г Не русалонька блукає то дівчина ходить.
 Д Зайде сонце Катерина по садочку ходить.

Завдання 4. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=sOg7_w7V3Qs&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=22

Українська мова. Кома в безсполучниковому складному реченні (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=emOFII1-0nA&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=17>

Українська мова. Крапка з комою в безсполучниковому складному реченні (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=tgHyusoWX4g&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=18>

Українська мова. Двокрапка в безсполучниковому складному реченні (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=v-bmxikfANQ&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=19>

Українська мова. Тире в безсполучниковому складному реченні. Частина 1 (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=tEfBETVaBN8&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=20>

Українська мова. Тире в безсполучниковому складному реченні. Частина 2 (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=0dOb9S5IHxk&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=24>

*Завдання 5. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 42, 43, 158–161.
2. Безсполучникове складне речення. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=hINKHMwoCJs>

Практичне заняття № 25. Правопис часток. Складні синтаксичні конструкції та їх пунктуаційне оформлення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Групи часток за виконуваними функціями. Смісловий принцип правопису часток.
2. Правопис часток *не, ні (ані)* з різними частинами мови.
3. Правопис *не* з іменними частинами мови та прислівником.
4. Правопис *не* з дієсловом.
5. Розділові знаки у багатокomпонентних реченнях.

Завдання 1. Напишіть *не* зі словами разом чи окремо й поясніть правопис.

1. Тільки мав талант до віршів (*не*) позичений, а власний (Леся Українка).
2. Видатний учений довго й наполегливо йде до свого відкриття, йде (*не*) повторними шляхами (З газ.).
3. (*Не*) щасна, (*не*) правдива людина, що добровільно й легко зрікається рідної мови; щаслива, праведна людина, що в радості й горі буде слово своєї землі (Б. Харчук).
4. (*Не*) дивні шовки, (*не*) коштовний сервіз, (*не*) чашу мережано-срібну – мій дядько із фронту додому привіз на згадку баклажку похідну (Д. Луценко).
5. То (*не*) щастя, як дощ у жнива вдасться (Нар. тв.).
6. (*Не*) далеко вже нам до Європи, це Європі далеко до нас (В. Мордань).
7. Я світ обійшов, я своїми руками (*не*) правду боров, на двобої йдучи (Я. Славутич).
8. Як (*не*) розумно випрошувати те, чого можеш сам досягти! (Г. Сковорода).

Завдання 2. Напишіть *ні, не* зі словами разом чи окремо й поясніть правопис.

1. (Ні) що (ні) коли (не) минає марно (Б. Олійник). 2. Отам лиш, де Господь тебе посіяв, розквітнуть мусиш, більше (ані) де (Л. Степовичка). 3. (Не) зможу (ані) кроку я по чужій землі – (не) виживе душа (Ю. Каплан). 4. (Не) хочу я (ні) вічності, (ні) слави (Л. Костенко). 5. Величі справжній не треба спиратись на плечі (ні)кчем (В. Симоненко). 6. (Ні) де не видно було (ні) живої душі (І. Нечуй-Левицький). 7. Хто хоче жить, (ні) коли (не) помре (В. Симоненко).

Завдання 3. Напишіть *не* зі словами разом чи окремо й поясніть правопис.

(Не) переконливий, ніде (не) знаний, (не) активний, (не) вблаганний, (не) густо, (не) в'янучий, (не) краще, (не) врожай, (не) жить, (не) мічний, (не) знаний, (не) забутий усіма вчинок, (не) мовби, (не) йти, (не) досушити, (не) зважаючи на, (не) здужати, (не) привітний, (не) далеко, (не) проста, (не) доречно, (не) абиякий, (не) білений, (не) густо, (не) доліт, (не) дорого, а дешево, (не) довиконати, (не) охота, (не) мій, (не) дев'ятий, (не) раз, (не) досить, (не) проворний, (не) істотно, (не) з'ясоване досі питання, (не) там.

Завдання 4. Розкрийте дужки, поясніть правопис *не* зі словами.

1. Хай розквітне веселково у (не) виданій красі наша мова калинова, наче сонце у росі (П. Тичина). 2. То (не) просто мова, звуки, (не) словникові холоди́ни – в них чути труд, і піт, і муки, чуття єдиної родини (П. Тичина). 3. Так, армія тоді (не) переможна, коли любов зове її на бій! (Б. Олійник). 4. Я винний в тім, що світ (не) ліпший, (не) розумніший, ніж він є, хоч віддаю йому найглибше, найкраще почуття своє (Л. Первомайський). 5. Без мистецтва життя було б холодним, (не) затишним, (не) привітним (Л. Дмитерко). 6. Душа народу (не) сліпа, вона стоока (М. Рильський). 7. Краса – лиш відображення земного у (не) земному дзеркалі душі! (І. Жиленко) 8. В дружній сім'ї (не) порозуміння тривають (не) довго (О. Копиленко).

Завдання 5. Розставте розділові знаки між компонентами складного речення.

1. Острах що він під час блукання загубить свою мрію що вона загине ніким не спізнана охоплював його і стиснувши тремтячі руки він заплющував очі (В. Підмогильний). 2. Хліборобська праця звичайно панує тут все відбувається в ніби неквапливому розміреному ритмі а насправді спішать спішать щоб устигнути щоб із вирощеного ні зернини не втратити бо ж відомо нива раз на рік родить (О. Гончар). 3. Тим часом підкотила чергова хвиля він був певен що встигне відскочити але бризки злетіли цього разу особливо високо й холодний водоспад омив Твердовського з голови до п'ят (Я. Дубинянська). 4. Дика груша облита білим молоком і в тому пахучому білому молоці що стиха піниться бджоли неначе киплять неначе варяться зі струнним оксамитовим гудінням (Є. Гуцало). 5. Батько наш загинув несподівано в перші дні війни ми все ще сподівались що його випустять і ми ще не збагнули що лишилися самі коли війна розгорілась насправді (Ю. Покальчук). 6. Він шукав. Придивлявся до облич що миготіли перед очима

ходив довго з вулиці на вулицю і дріж проходила йому по тілу коли візники гукали на нього або дзвоник трамваю несподівано гримів йому коло вуха (В. Підмогильний). 7. Шаптала спинився на березі та почав стежити як борються на небі яскраві фарби гарячого сонця з прийдешньою питьмою як сірішає Дніпро і гудки пароплавів зовсім низько стеляться над водою (В. Підмогильний).

Завдання 6. Виконайте інтерактивні завдання із сайту *dyskurs.net*.

Завдання 7. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. *Не* з іменниками (6 клас). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=n--FAZ6pro&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=19>

Українська мова. Написання *не* з прикметниками (6 клас).
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SGXxCx46gyI&list=PLsWyMT6uUTrekzQD-p23qOi0JrmfzTp89&index=30>

Українська мова. *Не* з дієприслівниками (7 клас).
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=niq1kpG2z-0&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=20>

Українська мова. Написання *не, ні* з прислівниками (7 клас).
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QkXuq8Uq7uk&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=27>

Українська мова. *Не* з дієсловами (7 клас).
URL: https://www.youtube.com/watch?v=Be_ADvtNS3g&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=56

Українська мова. Написання *не і ні* з різними частинами мови (узагальнення). Відео №1 (7 клас).

URL: https://www.youtube.com/watch?v=cx7ZH-3L_Qg&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=73

Українська мова. Написання *не і ні* з різними частинами мови (узагальнення). Відео №2 (7 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=r3Seh-aaHcE&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=74>

Українська мова. Написання часток – *бо, - но, - то, - от, - таки* (7 клас).
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=okN5o66BSbU&list=PLsWyMT6uUTrcoopsuB7HfxOH0eWla6Xq&index=75>

Українська мова. Розділові знаки у складному реченні з різними видами зв'язку (9 клас).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ef0XMi5OTow&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=27>

Українська мова. Написання *не, ні* з різними частинами мови (10 клас).
URL: https://www.youtube.com/watch?v=7T2k49dquIY&list=PLsWyMT6uUTrdeqff-Kc1L_6-AKopTkPOt&index=23

*Завдання 8. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 44, 158–161.
  2. Частина *не* з різними частинами мови.
- URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Rc54i1iL6e0>

Практичне заняття № 26. Правопис вигуків. Пунктуаційні способи відтворення чужого мовлення

Питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу:

1. Групи вигуків за емоційним навантаженням.
2. Розрізнення вигуків та інших частин мови.
3. Лапки, двокрапки, кома й тире при прямій мові та при цитатах.
4. Пунктуаційне оформлення діалогічного мовлення.

Завдання 1. Скоригуйте правопис вигуків та звуконаслідувальних слів.

1. Але навіщо ж так багато? Хаха! Він нізащо не з'їсть усього (Джек Лондон). 2. Звичайно, вони всі відмінники, серйозні, позитивні люди, але ж фантазії у них, як кіт наплакав, їй богу! (Всеволод Нестайко) 3. Але коли Джордж, наш півень, видав своє перше бадьоре ку-ку-ріку, Генрі здригнувся. А відтак засміявся (Стівен Кінг). 4. Мацько розплющив очі. Леле! Він на горіщі. (Галина Пагутяк). 5. Бахнув у лісі стріл. Бах бах бах ... – заgrimіли з рушниць верхи (Михайло Коцюбинський). 6. Висять [картини] собі роками, а тоді раптом, ні з того ні з сього, ба-бах – падають (Алессандро Барікко). 7. А джип той, треба сказати, не простий, а, хай-йому-грець, орендований (Максим Кідрук). 8. Ов-ва! Оце так приїхали до моря літо зустрічати! (Світлана Поваляєва) 9. Щодо Енн я помилилася, та воно й не дивно, бо другої такої химерної істоти, їйбо, у цілому світі немає, її годі зрозуміти, як ото інших дітей (Люсі-Мод Монтгомері). 10. Впав би на землю, безсилий, затулив вуха руками та би заплакав... Бо вже не годен... Ойой!.. (Михайло Коцюбинський)

Завдання 2. виправте помилки при відтворенні чужого мовлення.

1. Коршак подався до ясел не для того, щоб глянути на ботів, – зметикнула дівчина. 2. «Я змушений був тебе перемогти, щоб жити!» – загорлав я у розпачі. 3. Там дрібним, але таким гарним чоловічим почерком було написано: «нехай на твоєму шляху трапляються лише світлі й добрі люди, доню». 4. «Здрастуй – кажу – Степане, яким це вітром, тебе ж наче в армію взяли». 5. «Для чого цей клоун брав його з собою? – подумав я, – Він же спокійно міг обійтися в своїй репризі й без асистента...» 6. А коли пролунала команда: «Увага, знімаю!» –

Всі завмерли, мов у грі. 7. – Тихо, – обриває їх приземкуватий і, звертаючись до молодого, наказує, – Кишені перевір. 8. Навіть його опоненти визнавали його авторитет, наприклад, ідеологічний опонент Грушевського Дмитро Дорошенко казав, що «Його [Грушевського] слово було для нас за тих часів законом». 9. «Я маю цитати на будь-який випадок – це найкращий спосіб мислити оригінально». (Дороті Сеєрс) 10. Це було так. Йостек подзвонив мені й спитав, чи я б не хотіла познайомитися з Лорною, про яку він мені стільки розповідав?

Завдання 3. Проаналізуйте уроки з української мови, здійсніть оцінку ефективності використаних методів.

Українська мова. Пряма та непряма мова. Трансформація прямої мови в непряму та навпаки (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=XEFFgFy0b-g&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=23

Українська мова. Діалог. Розділові знаки для оформлення діалогу (5-6 класи НУШ).

URL:https://www.youtube.com/watch?v=1-ivTRXqgoA&list=PLsWyMT6uUTrfP_wjnXAFkpXPz81pyZEUP&index=45

Українська мова. Діалог. Розділові знаки при діалозі (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Gye5ptwwj3w&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=49>

Українська мова. Розділові знаки в реченнях з прямою мовою (9 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=8x7DXIZjepY&list=PLsWyMT6uUTrfSDuW-A04cyrRjrvCL-NAQ&index=60>

Українська мова. Розділові знаки при прямій мові, цитатах, діалозі (11 клас).

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=AQyKTCHr97o&list=PLsWyMT6uUTrexTHUvCeNhajisU7IAh7eQ&index=24>

*Завдання 4. Створіть власний дидактичний матеріал до теми (3 інтерактивні вправи за допомогою застосунків LearningApps.org, Kahoot!, Quizlet / 3 вправи інтегрованого навчання на основі міжпредметних зв'язків / 15 тестових завдань / запис 1 відео з поясненням теми тривалістю до 5 хвилин).

Література:

1. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. § 157, 158, 167.

Навчальне видання

Галина Шкурко

Навчально-методичний посібник

для студентів 1 курсу філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніми програмами «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література»

Коректура авторська